

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Krimināltiesisko zinātņu katedra

BŪTISKS KAITĒJUMS. TEORIJA UN PRAKSE

BAKALaura DARBS

Autors: **Edgars Dzeguze**

Studenta apliecības Nr.ed12058

Darba vadītāja: profesore, Dr.iur. Kristīne Strada-Rozenberga

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Izvēlētā bakalaura temats ir „Būtisks kaitējums. Teorija un prakse”. Temata izvēle nav nejauša, jo kopš Krimināllikuma spēkā stāšanās brīža, neskatoties uz virkni pieņemtajiem grozījumiem *būtiska kaitējuma* jēdziena satura konkretizēšanā un tiesu prakses pilnveidošanā, joprojām ir konstatējamas problēmas saistībā ar *būtiska kaitējuma* jēdziena satura atšķirīgo izpratni, konstatēšanu un pierādīšanu izmeklēšanas iestādē, prokuratūrā un tiesā.

Bakalaura darba mērķis un uzdevums pilnvērtīgāk izprast kaitīgo sekus – būtiska kaitējuma jēdziena saturu, tā attīstību caur Latvijas teritorijā vēsturiski spēkā esošajiem krimināllikumiem. Tostarp, arī sniegt ieskatu par būtiska kaitējuma esamību Igaunijas un Lietuvas krimināllikumos.

Izstrādājot bakalaura darbu, ir iegūtas padziļinātas zināšanas krimināltiesībās un kriminālprocesuālajās tiesībās kopumā.

Atslēgvārdi: būtisks kaitējums, vērtējuma jēdziens, Krimināllikums, Īpašais likums, pierādīšana, Kriminālprocesa likums, patvarība

ANNOTATION

The chosen theme of the diploma work is “Substantial harm. Theory and practice”. The selection the mentioned theme is not accidental as since criminal law came into force, notwithstanding the row of amendments made to specify a purport of substantial harm and developed court practice there still can be recognized problems relating to the different comprehensions, detection and proving at the investigating institutions, prosecutor’s office and court of the concept of content of substantial harm.

The objective and the task of the diploma work are to fully understand the concept of content of substantial harm, its development through historically valid criminal laws in the territory of Latvia. As well as provide insight of existence of the substantial harm in the criminal laws of Estonia and Lithuania.

While elaborating the diploma work, in-depth knowledge or criminal law and criminal proceedings in general has been obtained.

Keywords: substantial harm, evaluation concept, Criminal law, Special Act, proof, the Criminal procedure law, arbitrariness

SATURS

APZĪMĒJUMU SRAKSTS _____	5
IEVADS _____	6-7
BŪTISKA KAITĒJUMA JĒDZIENS _____	8-15
1.1. Būtisks kaitējums 1903.gada 22.marta Sodu likumā.....	15-18
1.2. Būtisks kaitējums 1933.gada Sodu likumā.....	18-20
1.3. Būtisks kaitējums Latvijas Kriminālkodeksā.....	20-22
1.4. Būtisks kaitējums Krimināllikumā.....	23-27
PATVARĪBA. BŪTISKA KAITĒJUMA PIERĀDĪŠANAS PROBLEMĀTIKA _____	28-38
BŪTISKS KAITĒJUMS LIETUVAS UN IGAUNIJAS KRIMINĀLTIESĪBĀS _____	39
3.1. Vērtējuma jēdziens – „būtisks kaitējums” vai tam pielīdzinātās sekas Igaunijas Sodu kodeksā.....	39-43
3.2. Vērtējuma jēdziens – „būtisks kaitējums” vai tam pielīdzinātās sekas Lietuvas Republikas Kriminālkodeksā.....	43-45
SECINĀJUMI _____	46
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAĶSTS _____	47-50
PIELIKUMS _____	51-53

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

KL – Krimināllikums

Īpašais likums - likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”

LKK – Latvijas Kriminālkodekss

LPSR KK – Latvijas PSR Kriminālkodekss

ISK – Igaunijas Sodukodekss

LRKK – Lietuvas Republikas Kriminālkodekss

KPL – Kriminālprocesa likums

LR AT – Latvijas Republikas Augstākā tiesa

IEVADS

Bakalaura darba temata „Būtisks kaitējums. Teorija un prakse” izvēli un aktualitāti, galvenokārt, pamatoju ar interesi un vēlmi padziļināti aplūkot vienu no Krimināllikuma Sevišķās daļas normu dispozīcijā ietvertajām kaitīgajām sekām – būtisks kaitējums. Maldīgs var šķist priekšstats, kas saistīts ar šī kaitīgo seku vērtējuma jēdziena pierādīšanu, jo tas vien, ka jēdziena satura **daļējs** tvērums ir dots likumā „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”¹ nedod pamatu uzskatīt, ka praksē tiek izslēgtas situācijas, kurās izmeklētājs, prokurors un tiesa nesaskaras ar būtiska kaitējuma konstatēšanas un pierādīšanas problēmām. Nav pamata apšaubīt likumdevēja pozitīvos nolūkus par būtiska kaitējuma jēdziena satura precizēšanu, kas izpaudās vairāku grozījumu izdarīšanu likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.pantā. Taču ir jāatzīst, ka būtiska kaitējuma nemateriālās puses satura atšķirīgā izpratne un pierādīšana kavē sasniegt Kriminālprocesa likuma mērķi, lai noteiktu tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.

Bakalaura darba mērķis un uzdevums ir skaidrot kaitīgo seku vērtējuma jēdziena „*būtisks kaitējums*” saturu gan no tā materiālā izteiksmē novērtējamās, gan no nemateriālā izteiksmē novērtējamās puses, aplūkot būtiska kaitējumu attīstību, par pamatu ņemot tos krimināltiesību regulējošos normatīvos aktus, kas bija spēkā gan pirmās Latvijas brīvvalsts laikā, gan pēc neatkarības atjaunošanas līdz šim brīdim. Lai pilnvērtīgāk sasniegtu darba mērķi, tā izstrādes procesā tika aplūkota virkne tiesu spriedumi krimināllietās par nodarījumiem (patvarība), kuros kā kaitīgās sekas ir paredzēts būtisks kaitējums. Šo spriedumu atreferējumi un vērtējumi aplūkoti caur kriminālprocesuālo tiesību prizmu.

Bakalaura darbs ir izstrādāts saskaņā ar prasībām noslēgumu darbu (bakalaura, maģistra darbu, diplomdarbu un kvalifikācijas darbu) izstrādāšanai un aizstāvēšanai Latvijas Universitātē, kas izdotas Latvijas Universitātē 26.02.2015, ar rīkojumu Nr.1/69. Kā arī saskaņā ar Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Metodiskajiem norādījumiem pētniecības darbu (studiju, bakalaura, maģistra, diplomdarbu) izstrādāšanai, kas apstiprināti Juridiskās fakultātes Domes sēdē 2012.gada 19.martā.

Bakalaura darba pamatdaļa sastāv no šādām 3 (trim) nodaļām:

¹ likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” : LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/50539-par-kriminallikuma-speka-stasanas-un-piemerosanas-kartibu> [aplūkots 2015.gada 10.martā]

1. **Būtiska kaitējuma jēdziens.** Pirmā nodaļa sastāv no 3 (trim) apakšnodaļām, kurās autors skaidro kaitīgo seku vērtējuma jēdziena – „būtisks kaitējums” jēdzienu un tā saturu, kā arī būtiska kaitējuma jēdziena vēsturisko attīstību. Tostarp, tabulu veidā tiek sniegts ieskats par vērtējuma jēdzieniem vēsturiskajos krimināllikumos un spēkā esošajā Krimināllikumā;

2. **Patvarība. Būtiska kaitējuma pierādīšanas problemātika.** Otrajā nodaļā ietverti atsevišķi darba izstrādes procesā aplūkoti tiesu spriedumi, kuros vērtēta pierādījumu pietiekamība apsūdzībās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kas paredzēts Krimināllikuma 279.panta pirmajā un otrajā daļā;

3. **Būtisks kaitējums Lietuvas un Igaunijas krimināltiesībās.** Trešā nodaļa saturiski sastāv no divām apakšnodaļām, kurās attiecīgi tiek aplūkota kaitīgo seku vērtējuma jēdziena – „būtisks kaitējums” vai tam pielīdzināto seku esamība Igaunijas Sodkoda un Lietuvas Republikas Kriminālkodeksā.

Bakalaura darba noslēguma daļā ietverti darba izstrādes gaitā izdarītie secinājumi, izmantotās literatūras saraksts un dokumentārā lapa.

BŪTISKA KAITĒJUMA JĒDZIENS

Noziedzīga nodarījuma jēdziena skaidrojums ir sniegts Krimināllikuma (turpmāk – KL) 6.panta pirmajā daļā, kas nosaka, ka par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība), kurš paredzēts šajā likumā un par kura izdarīšanu draud kriminālsods.² Ar šo, krimināltiesību teorijai atbilstoši, noziedzīga nodarījuma jēdzienu jāsaprot vispārīgās un kopīgās visu noziedzīgo nodarījumu pazīmes, to sociāli politiskais raksturs un novērtējums, īpaši norādot uz nodarījumu kaitīgumu un prettiesiskumu.³

Tostarp, krimināltiesību teorijā, atbilstoši KL 6.pantā ietvertajam noziedzīga nodarījuma jēdzienam, ir noteikts, ka noziedzīga nodarījuma pazīmes ir darbība vai bezdarbība, kaitīgums, prettiesiskums, vaina un sodāmība. Autora ieskatā nav nepieciešams sīkāk aprakstīt katru no iepriekš norādītajām noziedzīga nodarījuma jēdziena pazīmēm, bet ir nepieciešams norādīt uz kaitīguma pazīmi, jo tieši tās saturs sevī ietver arī sekas un kaitējumu, kas tiek nodarīts ar Krimināllikumu aizsargātajām interesēm. Bakalaura darba uzdevums un mērķis ir izprast vienu no Krimināllikuma sevišķās daļas pantos ietvērto pamatpazīmi un kvalificējošo pazīmi jeb kaitīgo seku jēdzienu – *būtisks kaitējums*, precīzāk, tā jēdziena nozīmi un saturu.

KL sevišķās daļās pantu dispozīcijās ir ietverti vairāki kaitīgo seku jēdziena apzīmējumi, piemēram, nelieli apmēri, lieli apmēri, smagas sekas. Krimināltiesībās šo kaitīgo seku apzīmējumus vienkopus vispārināti sauc par *vērtējuma jēdzieniem*. Vērtējuma jēdzieni kā ar noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarīto kaitīgo seku apzīmējumi ir dažādi, un ar atšķirīgu saturu un apjomu.

Kaitīgo seku apzīmējumus par *vērtējuma jēdzieniem* krimināltiesību teorijā sauc tādēļ, ka, pirmkārt, to saturs KL un ar to saistītajos normatīvajos aktos nav pietiekami atklāts. Otrkārt, katrs ar noziedzīgu nodarījumu nodarīts kaitējums ir individuāli vērtējams. Treškārt, vērtējuma jēdzienam saturs var būt nepastāvīgs un to saturu nepieciešams mainīt, papildināt vai arī tieši pretēji sašaurināt.

Jebkurš jēdziens ir iekšēji organizēta sistēma, kuru veido vārda (vārdkopas) jēgas un priekšmetiskās nozīmes. Savukārt vārda (vārdkopas) jēgas nozīme veido jēdziena saturu, bet priekšmetiskā nozīme – jēdziena apjomu. Saturs un apjoms ir jēdziena loģiskās struktūras nepieciešamie un vienīgie elementi. Jēdziena saturu veido attiecīgo būtisko pazīmju kopums.

² Krimināllikums. Rīga. "Tiesu namu aģentūra", 2014, 28.lpp.

³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa, Trešais papildinātais izdevums. Rīga. Tiesu namu aģentūra, 2008, 71.-71.lpp.

Jēdziena apjomu veido attiecīgo priekšmetu kopums. Ja ir precīzi zināms jēdziena būtisko pazīmju kopums, tad varam apgalvot, ka šis jēdziens ir noteikts. Noteikta jēdziena saturs ir skaidrs un apjoms – precīzs. Nenoteikti ir jēdzieni ar nepietiekami skaidru saturu un neprecīzu apjomu.⁴

Būtiska kaitējuma jēdziens, un tā satura un apjoma daļējas pazīmes ir noteiktas likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” (turpmāk – Īpašais likums) 23.panta pirmajā, otrajā un trešajā daļā, kuras attiecīgi nosaka, ka (1) Atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ar kuru radīts būtisks kaitējums, iestājas, ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā ne vien nodarīts ievērojams mantiskais zaudējums, bet arī apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses vai ja šāds apdraudējums ir ievērojams; (2) Par ievērojamu mantisko zaudējumu atzīstams mantiskais zaudējums, kas nodarījuma izdarīšanas brīdī pārsniedz piecu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu; (3) Noziedzīgo nodarījumu rezultātā ar likumu aizsargāto interešu apdraudējuma kritērijus var noteikt šā likuma pielikumos⁵. Tā paša likuma 23.¹ pants nosaka, ka atbildība par Krimināllikuma 190., 191., 221. (attiecībā uz spirtu vai citiem alkoholiskiem dzērieniem) un 221.² pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, kas radījis būtisku kaitējumu, iestājas, ja alkoholiskā dzēriena daudzums sasniedz 10 litrus absolūtā spirta.⁶

Konkretizējot Īpašā likuma 23.pantā noteiktos būtiska kaitējuma kritērijus, ir secināms, ka atbildība iestājas, ja:

1. Noziedzīga nodarījuma rezultātā **ne vien** nodarīts ievērojams mantisks zaudējums, **bet arī** apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses;
2. apdraudētas tika citas ar likumu aizsargātās intereses, **ja** šāds apdraudējums ir ievērojams.

Attiecībā par mantiska rakstura novērtējumu, tad, autora ieskatā, nevajadzētu rasties sarežģījumiem un problēmām tā apjoma noteikšanā, jo tā apjoms jau ir noteikts Īpašā likuma 23.panta otrajā daļā un 23.¹ pantā. Līdz ar to būtiska kaitējuma jēdziens daļā par mantiska rakstura novērtējumu ir atzīstams par noteiktu jēdzienu, jo tas ir ar noteiktu saturu un apjomu. Tas pats arī attiecināms uz būtisko kaitējumu daļā par atsevišķu ar likumu aizsargāto interešu apdraudējumu, kuru apdraudējuma kritēriji ir noteikti šādos Īpašā likuma pielikumos:

⁴ Vedins I. Loģika Rīga. Avots, 2000, 38.-41.lpp.

⁵ likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”: LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/50539-par-kriminallikuma-speka-stasanas-un-piemerosanas-kartibu> [aplūkots 2015.gada 10.martā]

⁶ Turpat

- 1.pielikums „Kritēriji, pēc kuriem nosakāms apdraudējums vai ievērojams apdraudējums ar likumu aizsargātajām interesēm meža vides saglabāšanā”;⁷
- 2.pielikums „Kritēriji nelikumīgā apritē esošu narkotisko un psihotropo vielu un zāļu, kā arī vielu, kas var tikt izmantotas narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgai izgatavošanai (prekursori), iedalījuma apmēriem”.⁸

Līdz ar to, attiecībā par mantiska rakstura kaitējuma nodarīšanu, jau pats likumdevējs ir noteicis konkrētus vērtējuma jēdziena kritērijus.

Taču tiesu praksē aktuāls jautājums ir tieši būtiska kaitējuma nemantiskā rakstura kaitējuma konstatēšana, jo būtiska kaitējuma jēdziens daļā zaudējumu nodarīšanu citām ar likumu aizsargātajām interesēm atbilst nenoteiktam jēdzienam ar nepietiekami skaidru saturu un precīzu apjomu. Līdz ar to, iepriekš norādītā būtiska kaitējuma jēdziena daļas pareizai izpratnei un piemērošanai, ir nepieciešams, lai būtiska kaitējuma konstatēšanas kritērijus tiktu izstrādāti un konkrētizēti tiesu praksē.

Ja pats likumdevējs vērtējuma jēdziena saturu nav izskaidrojis, tad vērtējuma jēdzienu kritēriji tiek izstrādāti tiesu prakses gaitā un sadarbībā ar krimināltiesību zinātni. Tiesu prakse veidojas konkrētās krimināllietās piemērojot KL sevišķās daļas pantu vai panta daļas (punktus), kurās kaitīgo seku apzīmēšanai izmantoti vērtējuma jēdzieni. Bieži vien uz KL izmantoto vērtējuma jēdzienu satura kritērijiem ir norādījis Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnums, dodot savā lēmumā tiesām vadošos norādījumus par iespējamiem praktiskiem risinājumiem atsevišķu kategoriju lietās. Arī tādos gadījumos, kad likumdevējs jau ir devis kāda vērtējuma jēdziena pamatkritērijus, tiesu prakse tos pielāgo konkrētiem noziedzīga nodarījuma sastāviem, ievērojot kaitīgo seku īpatnības.⁹

Kā krimināltiesību teorijā norādījis profesors U.Krastiņš¹⁰, tad, lai nodrošinātu vienotu vērtējuma jēdziena satura izpratni un to pareizu piemērošanu tiesu praksē, tiek izmantoti šādi trīs teorētiski praktiski paņēmieni:

- likumdevējs pats nosaka attiecīgā vērtējuma jēdziena kritērijus;
- vērtējuma jēdziena kritērijus izstrādā tiesu praksē;
- vērtējuma jēdzienus rekomendē krimināltiesību teorija (doktrīna).

Autora ieskaitā, būtiska kaitējuma jēdziens daļā par nemantiska rakstura kaitējumu, būtu jāatzīst par sava veida ģenerālklausulu ar visai plašu saturu, kas tiesību normas piemērotājam (interpretētajam) ir jāpiepilda ar noteiktu saturu. Jurisprudencē ar ģenerālklausulu apzīmē

⁷ likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”: LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/50539-par-kriminallikuma-speka-stanas-un-piemerosanas-kartibu> [aplūkots 2015.gada 10.martā]

⁸ Turpat

⁹ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 66.lpp.

¹⁰ Krastiņš U. Vērtējuma jēdzieni Krimināllikuma normās. Jurista Vārds, 2012. 12.jūlijs, Nr.24 (723), 8.-12.lpp.

likumdevēja tiesību tekstos bieži lietotu, sabiedriski visai ietilpīgu, bet īsi, dažos vārdos formulētu jēdzienu, kas satur pēc iespējas vairāku darbību raksturojumu.¹¹

Būtiska kaitējuma jēdziena kā ģenerālklausulas kritērijs ir aktuāls ne tika krimināltiesību teorijā, bet arī civiltiesību. Tā, piemēram, Latvijas Republikas Augstākās tiesas (turpmāk – LR AT) Civillietu departaments savā 2014.gada 31.oktobra spriedumā lietā Nr. SKC-2221/2014 (virsraksts - „Būtiska kaitējuma” sabiedrībai kritērijs) ir norādījis, ka būtiska kaitējuma kritērijs kā ģenerālklausula ir relatīvs, un tas var būt atkarīgs no dažādiem konkrētiem lietas apstākļiem. Šo apstākļu pierādīšanas nasta gulstas uz prasītāju. Savukārt tiesai, lai piemērotu Komerclikuma 195.pantu, spriedumā bija jāizvērtē prasītāja iesniegtie būtiskumu apliecināšie pierādījumi un jāpamato, kādēļ atbildētāja izdarītie pārkāpumi uzskatāmi par būtiskiem konkrētā lietas apstākļu kontekstā.¹² Neskatoties uz to, vai tā ir civillieta vai krimināllieta, arī no iepriekš norādītā tiesas sprieduma secināms, ka vērtējumu jēdziena kritēriju pietiekamību konstatēs tiesa. Ja civilprocesā ir piemērojams princips – kurš prasa, tad tam jāpierāda, savukārt kriminālprocesā – jāpierāda tam, kurš tur aizdomās, un kurš apsūdz.

Būtiska kaitējuma jēdziena satura atklāšanā, ja runa ir par citu ievērojamu apdraudējumu ar likumu aizsargātajām interesēm, vispusīgi ir jāizvērtē nodarījuma faktiskie apstākļi, tā reālā izpausme, kā arī cik nozīmīga ir tā interese, ko apdraud prettiesiskā darbība vai bezdarbības akts.¹³ Ne mazāk svarīga nozīme ir interešu apdraudējuma veidam (izpausmei, raksturam), cik smagi interese apdraudēta, darbības vai bezdarbības raksturam, intereses nesēja (personas, pret kuru vērstas apdraudējums) īpašībām, kā arī tam, kā tas uztvēris konkrēto interešu apdraudējumu.¹⁴

Vērtējumu jēdzienu, t.sk., būtiska kaitējuma izmantošana tiesību normas konstrukcijā padara normu abstraktāku, izslēdzot lieku kazuismu, kā arī nodrošina tās fleksibilitāti un vienlaikus arī likuma stabilitāti. Tomēr, neraugoties uz šiem pozitīvajiem aspektiem, pārmērīga aizraušanās ar vērtējuma jēdzienu izmantošanu krimināltiesībās nav atbalstāma, un tajos gadījumos, kad tiesību normas konstrukciju var veidot, izmantojot noteiktus jēdzienus, kuru saturs ir nepārprotami skaidrs un precīzs, šāda iespēja likumdevējam būtu jāizmanto.¹⁵

Ņemot vērā, ka būtisks kaitējums jau pēc savas būtības ir tieša norāde uz radītajām sekām, tad tās kā objektīvās puses pazīme tiek norādītas tikai materiālos noziedzīga

¹¹ Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik, 1998, 77.lpp.

¹² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta spriedums lietā Nr. SKC-221/2014. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2015.gada 20.martā]

¹³ Krastiņš U. Vērtējuma jēdzieni Krimināllikuma normās. Jurista Vārds, 2012. 12.jūlijs, Nr.24(723), 8.-12. lpp.

¹⁴ Turpat

¹⁵ Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade – kā rast pareizo līdzsvaru. Latvijas Universitātes 71.zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013, 109.-118.lpp.

nodarījuma sastāvos. Materiālos noziedzīga nodarījuma sastāvos tiek ietvertas ne tikai kaitīgās darbības vai bezdarbības, bet arī to radītās sekas.

Kopumā no 17 (septiņpadsmit) KL sevišķajā daļā ietvertajām nodaļām, desmit nodaļu atsevišķu pantu dispozīcijās ir ietvertas noziedzīga nodarījuma kaitīgās sekas – būtisks kaitējums (skatīt *1.1.tabulu*).

1.1. tabula

Vērtējuma jēdziens – „būtisks kaitējums” Krimināllikuma sevišķās daļas nodaļās un nodaļu pantos

Krimināllikuma Sevišķās daļas nodaļa un tās nosaukums	Krimināllikuma pants un tā daļa	Vērtējuma jēdziens	Kopā panti
<u>X nodaļa</u> „Noziegumi pret valsti”	84.panta otrā daļa; 95.pants	Būtisks kaitējums	2
<u>XI nodaļa</u> „Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi”	96.pants; 97.panta otrā daļa; 98.panta otrā daļa; 99.panta otrā un trešā daļa; 101.panta otrā daļa; 102.panta otrā daļa; 103.panta otrā daļa; 104.pants; 104. ¹ pants; 107.panta otrā daļa; 108.panta pirmā daļa; 109.panta trešā daļa; 110.panta otrā un 2 ¹ daļa; 112.panta otrā daļa; 113.pants; 114.pants; 115.pants; 115. ¹ pants	Būtisks kaitējums dabas videi, cilvēku veselībai, mantiskajām vai saimnieciskajām interesēm Būtisks kaitējums jūrai, piekrastei vai citāds būtisks kaitējums Būtisks kaitējums dabas videi, mantiskajām vai saimnieciskajām interesēm Būtisks kaitējums dabas videi, iedzīvotāju veselībai, mantiskajām vai saimnieciskajām interesēm Būtisks kaitējums Būtisks kaitējums zivju resursiem, putniem vai citiem savvaļas dzīvniekiem	18
<u>XIV nodaļa</u> „Noziedzīgi nodarījumi pret personas pamattiesībām un pamatbrīvībām”	145.panta pirmā daļa ;148.panta pirmā un otrā daļa; 149. ¹ panta pirmā un otrā daļa; 150.panta pirmā un otrā daļa	Būtisks kaitējums Būtisks kaitējums ar likumu aizsargātām personas interesēm	4
<u>XVI nodaļa</u> „Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību”	166.panta pirmā daļa	Būtisks kaitējums	1
<u>XVIII nodaļa</u> „Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu”	183.panta pirmā un otrā daļa	[..]piedraudot ar vardarbību cietušajam vai viņa tuviniekiem, piedraudot izpaust apkaunojošas ziņas par cietušo vai viņa tuviniekiem, piedraudot iznīcināt viņu mantu vai radīt viņiem citu būtisku kaitējumu [..]	1

<p><u>XIX nodaļa</u> „Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā”</p>	<p>190.panta pirmā un otrā daļa; 191.panta pirmā un otrā daļa; 193.panta pirmā daļa; 194.¹ panta otrā daļa; 195.¹ panta otrā daļa; 196.panta pirmā un otrā daļa; 197.pants; 202.pants; 203.pants, 205.panta otrā daļa; 206.panta pirmā un otrā daļa; 207.panta otrā daļa; 210.pants; 211.pants; 212.pants; 213.panta pirmā un otrā daļa; 216.pants; 217.panta otrā daļa; 220.¹panta pirmā daļa; 221.panta pirmā un otrā daļa; 221.² pirmā daļa</p>	<p>Būtisks kaitējums</p> <p>Būtisks kaitējums valstij vai ar likumu aizsargātām personas interesēm</p> <p>Būtisks kaitējums valstij vai uzņēmējdarbībai, vai ar likumu aizsargātām citas personas interesēm</p> <p>Būtisks kaitējums uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības), organizācijas vai ar likumu aizsargātām citas personas interesēm</p> <p>Būtisks kaitējums uzņēmumam (uzņēmējsabiedrībai), organizācijai vai ar likumu aizsargātām citas personas interesēm</p> <p>Būtisks kaitējums patērētāja veselībai, viņa mantai vai dabas videi</p> <p>Būtisks kaitējums valstij vai ar likumu aizsargātām patērētāju interesēm</p> <p>Būtisks kaitējums ar likumu aizsargātām personas interesēm</p> <p>Būtisks kaitējums valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas interesēm</p> <p>Būtisks kaitējums viņa (ķīlas ņēmēja) vai citu personu mantiskajām interesēm</p> <p>Būtisks kaitējums valsts varai vai pārvaldības kārtībai vai ar likumu aizsargātām personas interesēm</p>	<p>21</p>
<p><u>XX nodaļa</u> „Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību”</p>	<p>226.panta pirmā daļa; 230.panta otrā daļa; 237.¹ panta pirmā daļa; 240.panta otrā daļa; 241.panta pirmā daļa; 243.panta pirmā un otrā daļa; 244.¹ pants; 245.pants; 248.pants; 249.panta pirmā un otrā daļa.</p>	<p>Būtisks kaitējums valsts varai vai pārvaldības kārtībai vai ar likumu aizsargātām personu interesēm</p> <p>Būtisks kaitējums</p>	<p>10</p>

<u>XXII nodaļa</u> „Noziedzīgi nodarījumi pret pārvaldības kārtību”	274.panta otrā daļa; 275.panta otrā daļa; 277.pants; 279.panta pirmā un otrā daļa; 280.panta pirmā daļa; 282. ² panta otrā daļa; 288.pants; 288. ¹ panta otrā daļa	Būtisks kaitējums valsts varai vai pārvaldības kārtībai vai ar likumu aizsargātām personas interesēm Būtisks kaitējums	8
<u>XXIV nodaļa</u> „Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā”	317.panta pirmā daļa; 318.panta pirmā un otrā daļa; 319.panta pirmā un otrā daļa; 325.panta pirmā un otrā daļa; 328.pants	Būtisks kaitējums valsts varai vai pārvaldības kārtībai vai ar likumu aizsargātām personas interesēm Būtisks kaitējums	5
<u>XXV nodaļa</u> „Noziedzīgi nodarījumi militārajā dienestā”	335.panta pirmā daļa; 341.panta pirmā daļa; 342.panta pirmā daļa; 344.panta otrā daļa; 345.pants; 346.panta pirmā daļa	Būtisks kaitējums	6
Kopā:			76

Kaitīgās sekas KL sevišķās daļas pantu dispozīcijās tiek norādītas tādos gadījumos, kad prettiesiskā darbība vai bezdarbība ar likumu aizsargātām interesēm rada materiālu, fizisku vai citādu taustāmu vai jūtamu kaitējumu, ko var izteikt salīdzināmās vienībās. Tas nozīmē, ka vienīgi tajos gadījumos, kad prettiesiskās darbības vai bezdarbības rezultātā iestājušās KL panta dispozīcijā norādītās sekas, ir pamats noziedzīgu nodarījumu uzskatīt par pabeigtu.¹⁶

Autors norāda, ka kopš KL un Īpašā likuma spēkā stāšanās, likumdevējs, vairākkārtēji, ir izdarījis grozījumus abu likumu normās, kuras skar būtiska kaitējuma jēdzienu, lai konkretizētu tā piemērošanas kritēriju, saturu un apjomu. Atsevišķi par būtiska kaitējuma vēsturisko attīstību tiks aplūkots turpmākajās šīs nodaļas apakšnodaļās. Taču autors uzskata par nepieciešamu norādīt, ka 2014.gada beigās Ministru kabinets iesniedza Saeimas Prezidijam likumprojektu „Grozījumus likumā „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību””¹⁷, kura nepieciešamība pamatota ar Tieslietu ministrijas viedokli, ka

¹⁶ U.Krastiņš. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 63.lpp.

¹⁷ "Grozījumi likumā "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību"". Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/656FEC49DBBDB9B0C2257DC50048A4B0?OpenDocument> [aplūkots 2015.gada 5.martā]

grozījumi ir nepieciešami saistībā ar teorētiskām un praktiskām problēmām noziedzīgo nodarījumu kaitīgo seku kvalificēšanā.

LR Tieslietu ministrijas iesniegtajā likumprojektā ietverti arī svarīgi grozījumi likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 23. un 23.¹pantā. Tā, piemēram, salīdzinot ar spēkā esošo 23.panta redakciju, Tieslietu ministriju rosina saturiski grozīt panta pirmo daļu un izslēgt otro daļu. Precizējot iepriekš minēto, Tieslietu ministrija rosina izdarīt šādus grozījumus 23.panta pirmajā daļā:

- (1) Atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, kas izdarīts ievērojamā apmērā, iestājas, ja noziedzīga nodarījuma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par 10 tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsommu. Priekšmeta vērtība nosakāma atbilstoši tirgus cenām vai tām pielīdzināmām cenām nodarījuma izdarīšanas laikā.¹⁸

Vērtējot iesniegtos likuma grozījumus kopsakarā ar spēkā esošo likuma redakciju, autors secina, ka likumdevējs vēl vairāk konkretizēs būtiska kaitējuma jēdziena mantiskās puses saturu. Būtisks kaitējuma saturs tiks konkretizēts tādā mērā, ka konstatējot noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarītu ievērojamu kaitējumu, tiesību normas piemērotājam nav nepieciešams konstatēt arī būtiska kaitējuma nemantisko rakstura kaitējuma esamību. Taču, lai grozītā 23.panta pirmās daļas 2.punkta tiesību norma būtu pilnīgāka, autora ieskatā, tā starp vārdiem „nodarīts” un „mantisks” būtu jāpapildina ar vārdu „ievērojams”.

Turpinot rakstīt par būtiska kaitējuma jēdzienu un ar tā satura un jēgu saistītos jautājumus, autors norāda, ka turpmākajās nodaļas apakšnodaļās tiks aplūkots būtiska kaitējuma jēdziens caur vēsturisko prizmu, par pamatu ņemot pirmās Latvijas Republikas neatkarības laika krimināltiesību avotus - 1903.gada 22.marta Sodu likumu, 1933.un 1936.gada Sodu likumu, kā otrās neatkarības Latvijas Republikas krimināltiesību avotus - Latvijas Kriminālkodeksu un spēkā esošo KL.

2.1. Būtisks kaitējums 1903.gada 22.marta Sodu likumā

Latvijai, iegūstot neatkarību un suverenitāti, par aktuālu kļuva jautājums par krimināltiesību kodifikāciju un krimināltiesisko politiku kopumā.

¹⁸ "Grozījumi likumā "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību"". Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/656FEC49DBBDB9B0C2257DC50048A4B0?OpenDocument> [aplūkots 2015.gada 5.martā]

Latvijā ar 1918.gada 6.decembra likumu, vispirms, atstāti spēkā krievu 1903.gada Sodu likumi, atceļot vācu okupācijas varas ievestos grozījumus un attiecinot tos arī uz Latgali.¹⁹ Fakts, ka Latvijas teritorijā tika atstāts spēkā cariskās Krievijas 1903.gada Sodu likums nebija nekas slikts vai nosodāms tādēļ, ka Sodu likumā ietvertās normas tika uzskatītas par tam laikam ļoti modernām, jo to pamatā bija atsevišķu Eiropas valstu jaunākās teorētiskās un praktiskās atziņas.

Pirmās Latvijas Republikas brīvvalsts laikā līdz 1933.gada Sodu likumam, pakāpeniski Latvijas novados ieviesa spēkā 1903.gada Krievijas Sodu likumu.²⁰

2.2. tabula

Vērtējuma jēdzieni 1903.gada Sodu likumā

Sodu likuma nodaļa	Pants, panta daļa (ja tāda ir)	Vērtējuma jēdziens	Kopā panti
<u>Devītā nodaļa</u> "Tautas veselības aizsardzības noteikumu pārkāpšana"	202.panta pirmā daļa	Sevišķi kaitīgas sekas	1
<u>Vienpadsmitā nodaļa</u> „Tautas labklājības aizsardzības noteikumu pārkāpšana”	240.panta otrā daļa	Ievērojams zaudējums	1
<u>Divdesmit trešā nodaļa</u> „Miesas bojājums un vardarbība pret personu”	467.panta pirmā daļa; 468.panta pirmā daļa; 469.panta pirmā daļa, 470.pants, 472.pants; 473.pants; 474.panta pirmā un otrā daļa; 479.pants; 480.pants	Ļoti smaga miesas bojājuma jēdziens; Smags miesas bojājuma jēdziens; Viegls miesas bijājums	9
<u>Divdesmit ceturta nodaļa</u> „Divkauja”	482.panta pirmā daļa; 483.pants; 484.panta otrā daļa; 486.panta otrā daļa	Ļoti smags miesas bojājums	4
<u>Divdesmit piektā nodaļa</u> „Atstāšana briesmās”	491.pants	Ļoti smagi miesas bojājumi	1
<u>Divdesmit septītā nodaļa</u> „Netiklība”	515.panta 2.punkts; 516.panta trešās daļas 3.punkts; 522.panta 2.punkts; 526.pants; 526. ¹ pants.	Ļoti smags miesas bojājums Smags miesas bojājums	5
<u>Trīsdesmitā nodaļa</u> „Mantas, satiksmes ceļu, brīdinājumu zīmju, robežzīmju un tamlīdzīgu zīmju vai citu priekšmetu bojāšana”	549.panta otrā daļa; 552.panta ceturta daļa	Mazsvarīgs bojājums Mazsvarīgs zaudējums	2
<u>Trīsdesmit pirmā nodaļa</u>	578.panta otrā daļa	Valstij svarīgs kaitējums	1

¹⁹ P.Mincs. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar U.Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 63.lpp.

²⁰ 1903.gada 22.marta Sodu likums. Tulkojums ar paskaidrojumiem par Sodu likuma piemērošanu Latvijā. Otrais izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1925.

„Neziņošana par atradumu, svešas mantas piesavināšanās un uzticības nelietīga lietošana”			
<u>Trīsdesmit otrā nodaļa</u> „Zagšana, laupīšana un izspiešana”	590.panta otrās daļas 1.punkts	Ļoti smags miesas bojājums Smags miesas bojājums	1
<u>Trīsdesmit ceturta nodaļa</u> „Bankrots augļošana un citi sodāmas netaisnprātības gadījumi attiecībā uz mantu”	600.panta otrā daļa; 601.panta trešā daļa	Valstij svarīgs kaitējums Daudzu personu izpostījums	2
<u>Trīsdesmit septīta nodaļa</u> „Valsts un pašvaldības dienesta noziedzīgi nodarījumi”	636.panta otrā, trešā un ceturta daļa; 639.panta pirmā, otrā, trešā un ceturta daļa; 640.panta pirmā, otrā un trešā daļa; 641.panta pirmā, otrā un trešā daļa; 642.panta otrā, trešā un ceturta daļa; 644.panta pirmā otrā un trešā daļa; 645.panta otrā, trešā, ceturta daļas 1.punktā; 653.panta trešā daļa; 666.panta otrā daļa; 669.pants; 670.panta pirmā daļa	Svarīgs kaitējums pārvaldības kārtībai vai fiska, sabiedriskām vai privātām interesēm	11
Kopā:			38

Aplūkojot 1903.gada Sodu likumu, secināms, ka vairākās likuma „*sevišķās daļas*” tiesību normās ir ietverti dažādi vērtējuma jēdzieni, kas raksturo noziedzīga nodarījuma rezultātā radušās sekas. Ir ietverti tādi vērtējuma jēdzieni, kura saturu un apjomu kritērijus Sodu likuma 467., 468. un 469.pantā jau atrunājis (precizējis) likumdevējs, piemēram, smags, ļoti smags miesas bojājums un viegls miesas bojājums. Salīdzinājumā ar pašreizējo Krimināllikumu, tad 1903.gada Sodu likums neparedzēja tādu miesas bojājuma smaguma kritēriju kā vidēja smaguma miesas bojājums.

1903.gada Sodu likumā, autora uzmanību piesaistīja tādi tiesību normās ietvertie vērtējuma jēdzieni kā *sevišķi kaitīgas sekas, ievērojams zaudējums, mazsvarīgs bojājums, mazsvarīgs zaudējums, valstij svarīgs kaitējums, svarīgs kaitējums pārvaldības kārtībai vai fiska, sabiedriskām vai privātām interesēm*. Autora ieskatā, šie iepriekš minētie vērtējumu jēdzieni ir uzskatāmi par KL ietverto kaitējumu jēdzienu – nelieli apmēri, lieli apmēri, smagas sekas. Tomēr īpaša ievērība jāpievērš vērtējuma jēdzieniem - *valstij svarīgs kaitējums*

un svarīgs kaitējums pārvaldības kārtībai vai fiska, sabiedriskām vai privātām interesēm. Autors uzskata, ka tieši šie trīs vērtējuma jēdzieni pēc savas vārdiskās nozīmes un nenoteiktā satura, laika gaitā transformējoties, tika ņemti par pamatu jēdzienam „būtisks kaitējums” mūsdienu krimināltiesību izpratnē. Savu uzskatu autors pamato ar to, ka iepriekš norādīto jēdzienu saturs ir tikpat nenoteikts kā būtiskam kaitējuma un tā satura piepildīšana tika veikta tiesu praksē, izvērtējot katra nodarījuma individuālo raksturu. Bez tā, jau arī pats vārds „svarīgs”²¹ ir uzskatāms par sinonīmu vārdam „būtisks”, jo tā tas apzīmē kaut ko nozīmīgu, atbildīgu, augstu, ietekmīgu, smagu un būtisku.

No 1903.gada Sodu likuma 37 (trīsdesmit septiņām) nodaļām trijās (skatīt *1.2.tabulu*) kā nodarījuma kaitīgās sekas ir ietverts *svaīgs kaitējums*. Tie, galvenokārt, ir noziegumi, kuru objekts ir tautsaimniecības interese, un valsts un pašvaldību institūciju normāla darbība. Kādēļ tieši likuma nodaļās, kas aizsargā šādas intereses? Autora ieskatā, šāda likumdevēja izšķiršanās ir pamatojama ar likuma izstrādāšanas laika (laikmeta) īpatnības, t.sk., valstu attīstību, valstu politisko attīstību un kopējām attīstības tendencēm pasaulē. Tostarp, arī jāņem vērā, ka bija pagājis pavisam neilgs laiks kopš Latvija bija ieguvusi (izcīnījusi) neatkarību, tādēļ jo īpaši aktuāli valsts suverenitātei, ekonomiskajai un tiesiskajai izaugsmei bija nepieciešams nodrošināt tautsaimniecības interešu aizsardzību un likumības ievērošanu valsts un pašvaldību institūcijās.

Rezumējot šajā apakšnodaļā ietverto, autors secina, ka 1903.gada Sodu likumā ietvertie vērtējuma jēdzieni, tieši, *valstij svarīgs kaitējums* un *svaīgs kaitējums pārvaldības kārtībai vai fiska, sabiedriskām vai privātām interesēm*, tiesībām turpmāk attīstoties ir par pamatu jēdziena „būtisks kaitējums” attīstībai tā tvērumam mūsdienu Latvijas krimināltiesībās.

1.2. Būtisks kaitējums 1933.gada Sodu likumā

Uz 1903.gada Sodu likumu pamata, kā arī ņemot vērā Vācijas, Itālijas un citu valstu likumdošanas praksi un jaunākās tendences krimināltiesību teorijā, tika izstrādāts pirmais Latvijas brīvvalsts krimināllikums – 1933.gada Sodu likums, kas bija spēkā līdz 1940.gada 25.novembrim. Šis likums tika vērtēts kā nozīmīgākais ieguldījums krimināltiesību attīstībā, jo tas bija moderns, tā brīža valsts iekārtai un sabiedrības attīstības pakāpei atbilstošs krimināllikums.²²

1.3.tabula

²¹ E.Grīnberga-Sudmale. Sinonīmu vārdnīca skolām. Rīga: Avots, 2001, 85., 420., 750.lpp.

²² Pētījums. Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse. Rīga, 2009.
[Pieejams:https://www.tm.gov.lv/files/archive/lv_documents_petijumi_kriminaltiesibas2.doc](https://www.tm.gov.lv/files/archive/lv_documents_petijumi_kriminaltiesibas2.doc) [aplūkots 2015.gada 30.martā]

Vērtējuma jēdzieni 1933.gada Sodu likumā²³

Sodu likuma nodaļa	Pants, panta daļa (ja tāda ir)	Vērtējuma jēdziens	Kopā panti
<u>Devītā nodaļa</u> „Noziedzīgi nodarījumi valsts, valsts autonomo uzņēmumu un pašvaldības dienestā ”	121.panta otrā, trešā un ceturtā daļa; 122.panta pirmā, otrā un trešā daļa; 123.pants; 127.panta otrā daļa; 138.panta pirmā un otrā daļa; 140.pants; 141.panta pirmā daļa	Svarīgs kaitējums pārvaldības kārtībai vai fiska, sabiedriskām vai privātām interesēm	7
<u>Desmitā nodaļa</u> „Nepaklausība un necienības izrādīšana likumīgai varai”	164.pants	Svarīgs kaitējums pārvaldības kārtībai vai fiska, sabiedriskām vai privātām interesēm	1
<u>Trīsdesmit piektā nodaļa</u> „Svešas mantas piesavināšanās un uzticības nelietīga lietošana”	541.panta otrā daļa; 545.panta otrā un trešā daļa	Svarīgs kaitējums (nodarīts cietušajam) Valstij svarīgs kaitējums	2
<u>Trīsdesmit sestā nodaļa</u> „Zagšana, laupīšana un izspiešana”	547.panta pirmās daļas 1.punkts	Svarīgs kaitējums (nodarīts cietušajam)	1
<u>Trīsdesmit septītā nodaļa</u> „Krāpšana”	553.panta otrā daļa	Svarīgs kaitējums (nodarīts cietušajam)	1
<u>Trīsdesmit astotā nodaļa</u> „Bankrots, augļošana un citāda sodāma ļaunprātība attiecībā uz mantu”	559.panta otrā daļa	Valstij svarīgs kaitējums	1
Kopā:			13

Autors norāda, ka salīdzinot 1903.gada Sodu likumu un 1933.gada Sodu likumu, pēdējais bija vairāk pielāgots Latvijas apstākļiem. Neskatoties uz to, ka 1933.gada likums bija izstrādāts uz 1903.gada Sodu likuma pamatiem, tas tomēr kļuva modernāks un kompaktāks. To var attiecināt arī uz svarīga kaitējuma kā seku ietveršanu nodarījumu sastāvos. Svarīgs kaitējums kā nodarījuma sekas, tika ietvertas gandrīz par vienu trešdaļu mazāk nodarījuma sastāvos, nekā tas bija 1903.gada Sodu likumā. Taču vērtējuma jēdziens „svarīgs kaitējums” arī 1933.gada Sodu likumā palika ar nenoteiktu saturu, un tā vērtēšanas kritēriji netika noteikti ne 1933.gada Sodu likumā, ne arī citos likumos.

Kā norādīts 1933.gada Sodu likuma 122.panta komentārā, tad noteikt „svarīga kaitējuma” būtību atvēlēts, tāpat kā agrāk (domāts 1903.gada Sodu likums – autora piezīme), tiesas ieskatam piemērīgi lietas apstākļiem.²⁴

²³ Tabulā norādīti vērtējuma jēdzieni, kuri pēc satura atbilst vērtējuma jēdzienam „būtisks kaitējums” (autora atsauce).

Autors vēlas papildus norādīt, ka noziedzīgos nodarījumos pret īpašumu, likumdevējs ir konkretizējis subjektu, kuram ar nodarījumu ir nodarīts svarīgs kaitējums, proti, cietušais. Autora ieskatā tas varētu būt saistīts ar īpašuma tiesību absolūto raksturu.

Savukārt pārējie aplūkojamie vērtējuma jēdzieni - *valstij svarīgs kaitējums* un *svarīgs kaitējums pārvaldības kārtībai vai fiska, sabiedriskām vai privātām interesēm* pēc savas būtības un satura bez izmaiņām tika pārņemti no 1903.gada Sodu likuma.

1.3. Būtisks kaitējums Latvijas Kriminālkodeksā

Saskaņā ar Latvijas Republikas Augstākās padomes 1991.gada 29.augusta lēmumu „*Par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijas teritorijā*” 1.punktu, līdz attiecīgo Latvijas Republikas kodeksu vai citu likumdošanas aktu pieņemšanai Latvijas Republikas teritorijā piemērot šādus Latvijas PSR kodeksus: [...] Latvijas PSR (Latvijas) kriminālkodeksu [...]. Kā arī saskaņā ar šī paša lēmuma 2.punktu, līdz jaunu Latvijas Republikas kodeksu pieņemšanai uzskaitīt minētos Latvijas PSR kodeksus par Latvijas kodeksiem.

Latvijas PSR Kriminālkodekss tika apstiprināts 1961.gada 6.janvāra Latvijas PSR Augstākās Padomes piektā sasaukuma piektajā sesijā un spēkā stājās 1961.gada 1.aprīlī.

1.4.tabula

Vērtējuma jēdzieni Latvijas Kriminālkodeksā²⁵

Latvijas Kriminālkodeksa nodaļa	Pants, panta daļa (ja tāda ir)	Vērtējuma jēdziens	Kopā panti
<u>Sestā nodaļa</u> „Saimnieciskie noziegumi”	147. ² pants; 155. ¹ panta otrā daļa; 159.panta trešā daļa; 160.panta pirmā un otrā daļa	Būtisks kaitējums veselībai, mantai un apkārtējai videi; Ievērojams zaudējums	4
<u>Sestā „A” nodaļa</u> „Noziegumi uzņēmējdarbībā”	161.panta otrā daļa; 161. ⁶ panta otrā daļa; 161. ⁷ panta pirmā un otrā daļa; 161. ⁸ pants; 161. ⁹ panta trešā daļa	Būtisks kaitējums valstij vai citas personas ar likumu aizsargātajām interesēm; Būtisks kaitējums uzņēmuma (uzņēmējdarbībai); Būtisks kaitējums citas personas ar likumu aizsargātajām tiesībām un interesēm; Būtisks kaitējums valstij, pašvaldībai, citam uzņēmumam (uzņēmējsabiedrībai) vai	5

²⁴ P.Mincs, H.Ehlerss, P.Jakobi, J.Lauva. 1933.g. 24.aprīļa Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Rīga: 1934, 50.lpp.

²⁵ A.Niedre. Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem. Rīga: Valsts SIA TIC, 1997.

		citas personas ar likumu aizsargātajām tiesībām un interesēm; Būtisks kaitējums valsts vai patērētāju interesēm; Būtisks kaitējums kreditoram vai citas personas ar likumu aizsargātajām interesēm	
<u>Septītā nodaļa</u> „Amatnoziegumi”	162.panta pirmā daļa; 162. ¹ panta pirmā daļa; 163.pants	Būtisks kaitējums valsts vai sabiedriskajām interesēm, vai pilsoņu tiesībām un interesēm;	3
<u>Devītā nodaļa</u> „Noziegumi pret pārvaldības kārtību”	195.pants; 195. ² panta otrā daļa	Ievērojams zaudējums; Būtiski pārkāptas spēkā esošo normatīvo aktu prasības, kuri regulē minēto būvniecības objektu projektēšanu un celtniecību	2
<u>Desmitā nodaļa</u> „Noziegumi pret sabiedrisko drošību, sabiedrisko kārtību un iedzīvotāju veselību”	225.panta otrā daļa; 225. ² panta otrā daļa; 225. ⁴ panta pirmā daļa	Būtisks kaitējums iedzīvotāju veselībai vai tautas saimniecībai; Būtisks kaitējums cilvēka veselībai vai bioloģiskajiem jūras resursiem, atpūtas zonām vai citai likumīgai jūras izmantošanai; Būtisks kaitējums dabas videi	3
Kopā:			18

Ņemot vērā mūsu valsts vēstures faktus un Latvijas PSR Kriminālkodeksa pēctecību, Latvijas Kriminālkodekss (turpmāk – LKK) no visiem, līdz 1991.gada 29.augusta Latvijas Republikas Augstākās padomes pieņemtajam lēmumam, Latvijas teritorijā spēkā esošajiem krimināllikumiem bija spēkā visilgāk. Taču, faktiski uzreiz pēc Latvijas neatkarības deklarācijas pieņemšanas 1990.gada 4.maijā, Latvijas Republikas Augstākā padomes prezidijs 1990.gada 8.oktobrī pieņēma lēmumu, ar kuru tika izveidota darba grupa jauna krimināllikuma projekta izstrādē. Līdz ar to, LKK bija pagaidu normatīvā akta raksturs.

Atjaunojot valstisko neatkarību un suverenitāti, kā arī izstrādājot KL projektu, tika izdarītas arī būtiskas izmaiņas LKK. Atbilstoši jaunajam valsts statusam un arī nepieciešamībai pielāgoties brīvai kapitāla un tirgus ekonomikai, likumdevējs likumā iekļāva jaunus objektus, kuri Padomju Savienības okupācijas laikā nevarēja pastāvēt, un kuru intereses tagad aizsargāja LKK. Kā piemēru ir svarīgi norādīt, ka Latvijas Kriminālkodekss aizsargāja uzņēmumu (uzņēmējdarbības) intereses, patērētāju, kreditoru un būvniecības nozares intereses.

LKK sevišķās daļas dispozīcijās (kopā 18) gan kā noziedzīga nodarījuma pamatpazīme, gan kā kvalificējošā pazīme ir ietverts vērtējuma jēdziens *būtisks kaitējums*. Autors uzskata, ka tieši LKK (faktiski jau arī Latvijas PSR Kriminālkodeksa) normās, krimināltiesību teorijai attīstītos, ir izkristalizējies būtiska jēdziena saturs un tā apjoms. Tostarp, aplūkojot LKK sevišķās daļas normas, ir arī konstatējama likuma formas līdzība arī ar Latvijas 1933.gada Sodlu likumu, jo abos salīdzināmajos krimināllikumos nav pielikumu, kuros būtu noteiktas kādas vadlīnijas (kritēriji), ar kuru palīdzību būtu iespējams konstatēt būtiska kaitējuma esamību atsevišķos noziedzīgos nodarījumus. Jāatceras, ka LKK faktiski ir nosaukumu mainījušais LPSR KK, un līdz ar to tā normu, t.sk., būtiska kaitējuma pierādīšana un piemērošana, ir ietverta padomju laiku tiesu praksē un likuma komentāros. Turklāt padomju laiku tiesu prakse un likuma komentāri bija aktuāli arī LKK spēkā esamības laikā.

Jautājums par to, vai nozieguma rezultātā nodarīts būtisks kaitējums vai iestājušās smagas sekas, tiesām jāizlemj, ņemot vērā konkrētos lietas apstākļus, pārkāpto valsts vai sabiedrisko interešu vai pilsoņu tiesību un interešu, ko aizsargā likums, svarīgumu, nodarīto materiālo zaudējumu apmēru utt. Pie tā tiesām jāpatur vērā, ka būtisks kaitējums vai smagas sekas var izpausties kā mantiska zaudējuma nodarīšana, tā arī būt nemateriālā rakstura kaitējums.²⁶

Izlemjot šo jautājumu, tiesām jāpatur vērā, ka būtisks kaitējums var izpausties ievērojamu materiālu zaudējumu veidā, to skaitā zaudējumos, kas nodarīti pilsoņu personīgajam īpašumam, iestādes, uzņēmuma, organizācijas normāla darba traucēšanā, gadījumā, kad dienesta stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas rezultātā tiek izdarīts cits noziegums, pilsoņu tiesību ievērojamā aizskaršanā utt.²⁷ No iepriekš norādītā secināms, ka būtiska kaitējuma seku konstatēšana un jēdziena papildīšana ar saturu, galvenokārt, palikusi tiesas kompetencē. Tostarp autors arī secina, ka LKK sevišķās daļas dispozīcijās, pretēji spēkā esošajam KL, ir ietverti noteikti objekti (piemēram, LKK 161.⁸ pantā aizsargātās patērētāju intereses), kuru interešu aizskāruma gadījumā bez kaitīgā nodarījuma jāpierāda arī kaitīgās sekas - *būtisks kaitējums*.

Autors secina, ka neskatoties uz vēsturiski pastāvošajām valsts iekārtām Latvijas teritorijā, kā arī krimināllikumu modernizāciju atbilstoši krimināltiesību doktrīnai un tiesībām kopumā, būtiska kaitējuma jēdziens turpināja būt nepietiekami atklāts, individuāli vērtējams katrā gadījumā un tā saturu ir nepieciešams pilnveidot.

²⁶ Latvijas Padomju sociālistiskās republikas Kriminālkodekss. Oficiālais teksts ar pielikumiem, kuros ievietoti pa pantiem sistematizēti materiāli. Rīga: Avots, 1984, 445.lpp.

²⁷ Turpat

1.4. Vērtējuma jēdzieni Krimināllikumā

Bakalaura darba pirmās nodaļas beigās autors aplūkos pašreiz spēkā esošo KL jeb precīzāk, tajā ietverto jēdzienu *būtisks kaitējums*, kura saturs, salīdzinot iepriekšējās apakšnodaļās aplūkotos krimināllikumus, ir konkrētāk izskaidrots. Ņemot vērā, ka *1.1.tabulā* jau iepriekš ir norādīts būtiska kaitējuma atspoguļojums KL, tad autors uzskata, ka atkārtota tabulas ievietošana šajā apakšnodaļā nav nepieciešama.

Saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” (likuma vēsturiskais nosaukums līdz 2002.gada 24.oktobrim – likums „Par Krimināllikums spēkā stāšanās laiku un kārtību”) 1.pantu, KL stājās spēkā 1999.gada 1.aprīlī.²⁸

Autors norāda, ka šī darba uzdevums un mērķis nav pētīt KL vēsturisko attīstību, izstrādes un pieņemšanas procedūru, tādēļ turpmāk to nav nepieciešams padziļināti aplūkot. Taču ir svarīgi sniegt nelielu ieskatu par būtiskām ievirzēm, kas tika ņemtas vērā KL projekta izstrādē.

Pēc septiņu gadu Latvijas juristu intensīva darba 1998.gada 17.jūnijā Latvijas Republikas Saeima pieņēma Latvijā pašreiz spēkā esošo KL. 1998.gada 15.oktobrī Saeima pieņēma vēl vienu nozīmīgu likumu – „Par Krimināllikums spēkā stāšanās laiku un kārtību”. Tika noteikts, ka Krimināllikums stājās spēkā no 1999.gada 1.aprīļa, un līdz ar to spēku zaudēja iepriekšējais kriminālkodekss, kas bija pieņemts 1961.gada 6.janvārī un darbojās no 1961.gada 1.aprīļa kā Latvijas PSR Kriminālkodekss (LPSR KK), bet kopš 1991.gada 29.augusta – kā Latvijas Kriminālkodekss (LKK).²⁹

Izstrādājot jaunā krimināllikuma projektu, tika izmantotas daudzas spēkā esošās Latvijas Krimināllikuma (Kriminālkodeksa) juridiskās nostādnes, ievērots pirmskara Latvijas Sodu likums, tika izpētīta Eiropas valstu kriminālās likumdošanas pieredze (Vācijas, Zviedrijas, Dānijas, Francijas, kā arī Krievijas Federācijas), izpētīti Lietuvas un Igaunijas kriminālkodeksu projekti. Tika ievēroti Rietumeiropas valstu tiesību ekspertu ierosinājumi un piezīmes, kā arī krimināllikuma projektā iestrādāti pašmāju krimināltiesību speciālistu priekšlikumi.³⁰

Autors norāda, ka viena no svarīgākajām novitātēm KL un jautājumos par tā piemērošanu, ir tā, ka tika dota vērtējuma jēdziena (kaitīgo seku) *būtisks kaitējums* satura skaidrojums, kas būtiski atvieglo šo kaitīgo seku esamības pierādīšanu izmeklēšanā un palīdz

²⁸ likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/50539-par-kriminallikuma-speka-stanas-un-piemerosanas-kartibu> [aplūkots 2015.gada 1.aprīlī]

²⁹ U.Krastiņš. Krimināltiesību teorija un prakse. Viedokļi, problēmas un risinājumi 2. 2009-2014. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2015, 135.lpp.

³⁰ U.Krastiņš. Krimināltiesību teorija un prakse. Viedokļi, problēmas un risinājumi 2. 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 6.lpp.

sasniegt gan KL mērķi, gan arī Kriminālprocesa likuma mērķi par efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulēšanu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.

Kopš KL spēkā stāšanās ir izdarīta virkne grozījumu pašā KL, cenšoties padarīt to nepārprotamāku, grozot esošās tiesību normas un papildinot ar jaunām.

Saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību” pamata redakcijas 23.pantu, atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ar kuru radīts būtisks kaitējums, iestājas, ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā ne vien nodarīts ievērojams mantisks zaudējums, bet arī apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātas intereses vai ja šāds apdraudējums ir ievērojams.³¹ Autors norāda, ka šajā likuma pamata redakcijā būtiskais kaitējums ir norādīts ļoti nenoteikti, pat abstrakti, jo nav norādīti nekādi pamata kritēriji, kas būtu jāņem vērā, konstatējot gan ievērojamu kaitējumu, gan citu ar likumu aizsargāto interešu apdraudējumu. Faktiski likuma norma piemērošana un būtiska kaitējuma jēdziena papildīšana ar saturu tika pilnībā nodota tiesas kompetencē. Šo nepilnību likumdevējs izlaboja ar 2000.gada 8.jūnijā pieņemtajiem grozījumiem likumā „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību”, kuros, tostarp, pieņemts papildināt 23.pantu ar otro daļu, kas noteica, ka par ievērojamu mantisko zaudējumu atzīstams zaudējums, kas nodarījuma izdarīšanas brīdī pārsniedz piecu tā laika Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu.³² Uz šo grozījumu pieņemšanas dienu 2000.gada 11.jūliju, ievērojama mantiska zaudējuma apmērs, ņemot vērā uz brīdi spēkā esošo vienas minimālās mēnešalgas apmēru – LVL 50³³, bija vismaz LVL 250 (divi simti piecdesmit lati).

Nākamās būtiskās izmaiņas, kuras veica likumdevējs būtiska kaitējuma jēdziena satura skaidrošanā, tika izdarītas ar 2002.gada 9.maijā Saeimā pieņemtajiem grozījumiem likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību”, kuros, tostarp, pieņemts papildināt 23.pantu ar otro daļu, kas noteica, ka noziedzīgu nodarījumu rezultātā ar likumu aizsargāto interešu un tiesību apdraudējuma kritērijus var noteikt šā likuma pielikumos.³⁴ Likumam tika pievienots pielikums Nr.1³⁵ „*Kritēriji, pēc kuriem nosakāms apdraudējums vai ievērojams apdraudējums ar likumu aizsargātajām interesēm un tiesībām meža vides saglabāšanā*”, kas

³¹ Likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”: LR likums.Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/50539-par-kriminallikuma-speka-stasanas-un-piemerosanas-kartibu> [aplūkots 2015.gada 2.aprīlī]

³² likums „Grozījumi likumā ”Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību””: LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/8438-grozijumi-likuma-par-kriminallikuma-speka-stasanas-laiku-un-kartibu> [aplūkots 2015.gada 2.aprīlī]

³³ Krimināllikums. Rīga: Tiesu namu aģentūra”, 2014, 285.lpp.

³⁴ likums „Grozījumi likumā ”Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību””: LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/62545-grozijumi-likuma-par-kriminallikuma-speka-stasanas-laiku-un-kartibu> [aplūkots 2015.gada 2.aprīlī]

³⁵ Turpat

ievērojami konkretizēja noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarītās kaitīgās sekas noziegumos pret dabas vidi.

Savukārt nākamie grozījumi attiecībā uz būtiska kaitējuma jēdzienu tika pieņemti Saeimā 2009.gada 19.novembrī³⁶, ar kuriem likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” (likuma aktuālās redakcijas nosaukums – autora piezīme) tika papildināts ar 23.¹ pantu, kas noteica, ka atbildība par KL 221. (attiecībā uz spirtu vai citiem alkoholiskiem dzērieniem), kā arī 221.² pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, kas radījis būtisko kaitējumu, iestājas, ja alkoholiskā dzēriena daudzums sasniedz 10 litrus absolūtā spirta. Kā norādīts minēto likuma grozījumu anotācijā, tad šādu grozījumu nepieciešamību raksturo apstākļi, ka Īpašā likuma 23.pantā nav ietverta būtiska kaitējuma norāde attiecībā uz spirtu vai citiem alkoholiskiem dzērieniem.³⁷ Likuma 23.¹ panta redakcija tika grozīta ar 2013.gada 25.aprīlī³⁸ pieņemtajiem grozījumiem, ar kuriem tika papildināta panta redakcija ar diviem KL sevišķās daļas pantiem, kuru izdarīšanas gadījumā kā kaitīgās sekas paredzēts būtisks kaitējums. Vienlaicīgi, tika arī izdarīti grozījumi likuma 23.panta pirmās un trešās daļas redakcijā, proti, tika izslēgti vārdi „un tiesības” un „un tiesību”. Autora ieskatā grozījumi attiecībā uz iepriekš norādīto vārdu izslēgšanu no likuma 23.panta redakcijas ir pamatojami ar krimināltiesību teorijā pastāvošo uzskatu, ka tiesības nevajag uzskatīt par noziedzīga nodarījuma objektu. Tiesības ir uzskatāmas par interešu aizsardzības garantu, tāpēc, ja runā par citu likumīgo tiesību apdraudēšanu, tad ar to saprotam vien to, ka tiek apdraudētas ar likumu aizsargātās personas intereses, ko krimināltiesībās dēvējam par noziedzīga nodarījuma objektu.

Apkopojot šajā apakšnodaļā aplūkoto, ka KL un Īpašā likuma (likuma vēsturiskais nosaukums līdz 2002.gada 24.oktobrim – likums „Par Krimināllikums spēkā stāšanās laiku un kārtību”) spēkā esamības laikā likumdevējs vairākkārt ir pilnveidojis būtiska kaitējuma saturu, sašaurinot tā nenoteiktību. Taču šie grozījumi pēc sava rakstura ir vērsti uz būtiska kaitējuma materiālās puses kritēriju precizēšanu, atstājot nemateriālās puses seku piemērošanas izpratni tiesas kompetencē, izvērtējot katra nodarījuma faktiskos apstākļus, nodarījuma izpausmi un apdraudēto interešu nozīmīgumu.

Apakšnodaļas nobeigumā autors atkārtoti norāda, ka Saeimas prezidijam ir iesniegti Tieslietu ministrijas izstrādātais likumprojekts „Grozījumi likumā „Par Krimināllikuma spēkā

³⁶ "Grozījumi likumā "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību"". Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/83736FD4EBA60FECC225761900495083?OpenDocument> [aplūkots 2015.gada 3.aprīlī]

³⁸ likums „Grozījumi likumā ”Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību””: LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/256750-grozijumi-likuma-par-kriminallikuma-speka-stasanas-un-piemerosanas-kartibu-> [aplūkots 2015.gada 2.aprīlī]

stāšanās un piemērošanas kārtību””, kurā plānots izteikt likuma 23.panta pirmo daļu šādā redakcijā:

"(1) Atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ar kuru radīts būtisks kaitējums, iestājas, ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā iestājušās kādas no minētajām sekām:

1) nodarīts mantisks zaudējums, kas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par piecu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, un apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses;

2) nodarīts mantisks zaudējums, kas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par 10 tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu;

3) ievērojami apdraudētas citas ar likumu aizsargātās intereses."³⁹

Ar likumprojekta grozījumiem Īpašā likuma 23.panta pirmās daļas 1.punktā tiek saglabāts pašreizējais būtiska kaitējuma konstatēšanas kumulatīvais kritērijs, t.i., kad vienlaikus nepieciešams konstatēt gan mantisku zaudējumu, kas nav mazāks par piecu minimālo mēnešalgu kopsummu, gan arī citu ar likumu aizsargāto interešu apdraudējumu. Vienlaikus ar likumprojekta grozījumiem Īpašā likuma 23.panta pirmās daļas 2.punktā kā otrs patstāvīgs būtiska kaitējuma konstatēšanas kritērijs tiek noteikts mantisks zaudējums, kas nav mazāks par desmit minimālo mēnešalgu kopsummu. Šis kritērijs nav saistīts ar papildus kumulatīvo kritēriju, kāds tas ir paredzēts Īpašā likuma 23.panta pirmās daļas 1.punktā, jo mantiskais zaudējums, kas pārsniedz desmit minimālo mēnešalgu apmēru ir jau tik ievērojams, ka nav nepieciešamība papildus vēl konstatēt arī citu ar likumu aizsargāto interešu apdraudējumu. Bez tā šāda papildus interešu apdraudējuma pierādīšana praksē bieži vien ir apgrūtināša, rezultātā radot situāciju, kad pie mantiska zaudējuma, kas pārsniedz desmit minimālo mēnešalgu kopsummas, netiek atzīts, ka ar noziedzīgu nodarījumu ir radīts būtisks kaitējums. Ieviešot jaunu svarīgu kaitējuma konstatēšanas kritēriju Īpašā likuma 23.panta pirmās daļas 2.punktā, minētās prakses problēmas tiks novērstas. Savukārt, ar likumprojekta grozījumiem Īpašā likuma 23.panta pirmās daļas 3.punktā trešais kritērijs – ievērojams apdraudējums citām ar likumu aizsargātajām interesēm – arī tiek saglabāts kā atsevišķs pastāvīgs kritērijs būtiska kaitējuma konstatēšanai. Šis kritērijs tiek konstatēts atkarībā no aizskartajām interesēm, kuras aizsargā konstitūcija, cilvēktiesības, sociālās tiesības, un kas ne vienmēr ir novērtējamas materiālā izteiksmē. Ievērojot to, ka ar likumprojekta grozījumiem Īpašā likuma 23.panta pirmajā daļā tiek definēts arī mantiska zaudējuma apmērs, ar likumprojektu no Īpašā likuma 23.panta tiek izslēgta otrā daļa, kurā līdz šim tika definēts

³⁹ "Grozījumi likumā "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību"". Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/656FEC49DBBDB9B0C2257DC50048A4B0?OpenDocument> [aplūkots 2015.gada 5.martā]

ievērojama mantiska zaudējuma apmērs. Tieslietu ministrijas izveidotā pastāvīgā Krimināllikuma darba grupa secināja, ka visos tajos KL Sevišķās daļas pantos, kad atbildība iestājas, sasniedzot noteiktu mantiska kaitējuma apjomu, ne vienmēr ir nepieciešams atsaukties uz būtisku kaitējumu, bet nepieciešams, kā kvalificējošo pazīmi noteikt – ievērojamu apmēru. Savukārt, visos tajos KL Sevišķās daļas pantos, kad atbildība iestājas ne tikai, sasniedzot noteiktu mantiska kaitējuma apjomu, bet, kad var arī ievērojami tikt apdraudētas citas ar likumu aizsargātās intereses, ir nosakāma kvalificējoša pazīme – būtisks kaitējums. Ievērojot iepriekš norādīto, ar likumprojektu Īpašā likuma 23.¹ panta pirmajā daļā kā patstāvīga noziedzīga nodarījuma kvalificējošā pazīme tiek definēts – ievērojams apmērs (līdzīgi kā liels apmērs Īpašā likuma 20.pantā un neliels apmērs Īpašā likuma 22.pantā), tādējādi ļaujot uz to atsaukties kā patstāvīgu noziedzīga nodarījuma kvalificējošo pazīmi KL Sevišķās daļas pantos. Bez tā, pašreiz starp nelielu apmēru un lielu apmēru nav noteikts „vidēja” līmeņa apmērs un tas praksē rada problēmas, jo to ne vienmēr spēj aizstāt būtiska kaitējuma kritērijs, kurš balstīts uz citiem noteikšanas principiem. Nosakot Īpašā likuma 23.¹ panta pirmajā daļā jaunu apmēra kritēriju – ievērojams apmērs, minētās prakses problēmas tiks novērstas. Ievērojams apmērs būs konstatējams gadījumos, kad nozieguma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nebūs bijusi mazāka par desmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsommu.⁴⁰

Autora ieskatā šie ministrijas iesniegtie grozījumi būtu atbalstāmi, jo tajos ietvertā jēga ne tikai ir vērsta uz būtiska kaitējuma materiālās puses kritēriju nostiprināšanu, bet arī uz būtiska kaitējuma jēdziena nemateriālās puses satura atklāšanu. Autors ir pārliecināts, ka nosakot saprātīgās robežās skaidrāku (precīzāku) būtiska kaitējuma materiālās un nemateriālās puses saturu, tiks nodrošināta lielāka noteiktība kvalifikācijas jautājumu izlemšanā, vienveidīga tiesu prakse, samazināsies krimināllietu izmeklēšanas un iztiesāšanas termiņi, jo sašaurināsies pierādīšanas apjoms noziedzīgiem nodarījumiem, kuru pamatpazīme vai kvalificējošā pazīme ir kaitīgās sekas – būtisks kaitējums.

⁴⁰ "Grozījumi likumā "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību"". Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/656FEC49DBBDB9B0C2257DC50048A4B0?OpenDocument> [aplūkots 2015.gada 5.martā]

PATVARĪBA.

BŪTISKA KAITĒJUMA PIERĀDĪŠANAS PROBLEMĀTIKA

Analizējot Latvijas tiesu praksi par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti Krimināllikuma 279.pantā, tika izpētīti tiesu nolēmumi par laika periodu no 2010. līdz 2015.gadam, un konstatēts, ka tiesu praksē sāk iezīmēties skaidrākas norādes, kādas jāievēro likuma piemērotājiem, pierādot būtiska kaitējuma esamību.

Saskaņā ar KL 279.panta pirmo daļu, par kādas darbības izdarīšanu patvaļīgi, apejot normatīvajā aktā noteikto kārtību, ja šīs darbības tiesiskumu apstrīd valsts vai pašvaldības iestāde vai cita persona (patvarība) un ja šīs darbības rezultātā nodarīts būtisks kaitējums.⁴¹ Savukārt KL 279.panta otrā daļa paredz atbildību, par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējās vienošanās. Autors norāda, ka šī KL panta pirmās un otrās daļas konstrukcija izstrādāta tā, ka kaitīgās sekas „būtisks kaitējums” pirmajā un otrajā daļā ir noteikta kā pamatpazīme. Otrās daļas kvalificējošā pazīme ir „personu grupa pēc iepriekšējās vienošanās”. Līdz ar to, autors norāda, ka inkriminējot personai, vai personu grupai noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kas paredzēts KL 279.panta pirmajā vai otrajā daļā, ir obligāti jākonstatē un jāpierāda kaitīgo seku „būtisks kaitējums” esamība.

Autors ieskatā, tieši krimināllietās par KL 279.pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu ir vērojama atšķirīga tiesu prakse jautājumos par kaitīgo seku „būtisks kaitējums” konstatēšanu un pierādīšanu, jo šī nodarījuma sastāvs sevī ietver dažādu dzīves gadījumu iespējamību un līdz ar to kaitīgo seku individuālu izvērtēšanu katrā gadījumā atsevišķi.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 123.pantu, pierādīšana ir kriminālprocesā iesaistītās personas darbība, kas izpaužas kā pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo faktu esamības vai neesamības pamatošana, izmantojot pierādījumus.⁴²

Būtiska kaitējuma konstatēšanu un pierādīšanu nevar kriminālprocesā veikt atrauti, bet gan kopumā un savstarpējā sakarībā ar pārējiem pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo apstākļu kopumu. Kā izriet no Kriminālprocesa likuma 124.panta⁴³,

1. Pierādīšanas priekšmets ir visu kriminālprocesa gaitā pierādāmo apstākļu kopums un ar tiem saistītie fakti un palīgfakti;

⁴¹ Krimināllikums. Rīga. "Tiesu namu aģentūra", 2014, 188.lpp.

⁴² likums „Kriminālprocesa likums”: LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums> [aplūkots 2015.gada 19.martā]

⁴³ Turpat

2. Kriminālprocesā pierādāma noziedzīga nodarījuma sastāva esamība vai neesamība, kā arī citi likumā noteiktie apstākļi, kuriem ir nozīme krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulēšanā;

3. Saistītie fakti nav kriminālprocesā pierādāmie apstākļi, bet ir ar tiem saistīti un dod pamatu izdarīt secinājumus par pierādāmajiem apstākļiem;

4. Ar palīgfactiem tiek pamatota kāda cita pierādījuma ticamība vai neticamība, kā arī iespējamība vai neiespējamība to izmantot pierādīšanā;

5. Pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā izslēgtas jebkādas saprātīgas šaubas par to esamību vai neesamību.

Autora ieskatā noziedzīgos nodarījumus, kuros kā kaitīgās sekas paredzēts būtisks kaitējums tā nenoteiktā satura dēļ attiecībā uz nemateriālo pusi, ir īpaši svarīgi pierādīt tā esamību, lai izslēgtu jebkādas šaubas par tā neesamību. Būtiska kaitējuma jēdziena nemateriālās puses nenoteiktais saturs un pirmstiesas kriminālprocesa ietvaros nepietiekami iegūtie pierādījumi, kas apliecina noteikto seku esamību, ir par pamatu kriminālprocesa nodošanu atpakaļ izmeklēšanas iestādei izmeklēšanas turpināšanai, kriminālprocesa izbeigšanai un pat attaisnojoša sprieduma taisīšanai. Šādi procesuāli nolēmumi neapšaubāmi norāda uz neviennozīmīgu materiālo tiesību piemērošanu un nepieciešamību konkretizēt būtiska kaitējuma nemateriālās puses saturu vai pat arī uz nepieciešamību izdarīt radikālākus Krimināllikuma grozījumus, atturoties no nenoteikta satura kaitīgo seku jēdzienu izmantošanu.

Taču uz pašreizējo brīdi ir jāievēro tās materiālās un procesuālās tiesības, kuras ir spēkā, kā arī tie kaitīgo seku jēdzieni, kuri ir nostiprināti noziedzīgu nodarījumu sastāvos.

Krimināllietā pierādāmie apstākļi, kurus var dēvēt arī par krimināllietā pierādāmiem faktiem, ir viens no faktu veidiem, kuri ietilpināmi pierādīšanas priekšmetā. No citiem pierādīšanas priekšmetā ietilpstošajiem faktiem tos ļauj nošķirt to īpašā nozīme lietas izlemšanā, jo faktiski tie ir fakti, no kuriem atkarīga lietas izlemšana.⁴⁴

Autors norāda, ka krimināllietās, kurās tiek izmeklēti noziedzīgi nodarījumi, kuru sastāvos kā kaitīgās sekas paredzēts būtisks kaitējums, saskaņā ar Īpašā likuma 23.pantu ir jākonstatē kāds no diviem būtiska kaitējuma veidošanās variantiem:

1. noziedzīgā nodarījuma rezultātā nodarīts ievērojams mantisks zaudējums, kas saskaņā ar Īpašā likuma 23.panta otro daļu nodarījuma izdarīšanas brīdī pārsniedz piecu tajā laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, un apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses;

⁴⁴ K.Strada-Rozenberga. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 71.lpp.

2. apdraudētas tikai citas ar likumu aizsargātās intereses, taču šāds apdraudējums ir ievērojams.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2009.gada 21.oktobra lēmumā lietā SKK-520/2009 (krimināllieta Nr.11096325006) ir izteikusi tēzi, ka lēmumā par personas saukšanu pie kriminālatbildības noziedzīgā nodarījuma apstākļi, tajā skaitā apsūdzētās personas faktiskās darbības, ir jānorāda tādā apmērā, lai apsūdzētā persona būtu spējīga īstenot aizstāvību pret viņai uzrādīto apsūdzību.⁴⁵ Lēmuma motīvu daļā LR AT atzīst, ka saskaņā ar KPL 405.panta pirmās daļas prasībām lēmumā par personas saukšanu pie kriminālatbildības jānorāda katra inkriminētā noziedzīgā nodarījuma faktiskie apstākļi, kas nosaka juridisko kvalifikāciju. LR AT konstatējusi, ka apelācijas instances tiesa nav ievērojusi KPL 20.panta pirmās daļas prasības, kur noteikts, ka katrai personai, par kuru izteikts pieņēmums vai apgalvojums, ka tā izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, ir tiesības uz aizstāvību, tas ir, tiesības zināt, kāda nodarījuma izdarīšanā to tur aizdomās vai apsūdz, un izvēlēties savu aizsardzības pozīciju. Konkrētajā gadījumā, pēc Krimināllietu departamenta uzskata, minētā likuma normas neievērošana atzīstama par būtisku Kriminālprocesa likuma pārkāpumu KPL 575.panta trešās daļas izpratnē. KPL 20.panta pirmajā daļā izteiktā prasība par apsūdzētās personas tiesību ievērošanu uz aizstāvību apskatāma kopsakarībā ar KPL 405.pantā noteiktām prasībām par apsūdzības saturu un jāsecina, ka apsūdzības saturam jābūt tādā, lai apsūdzētā persona varētu zināt ne tikai par kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu tā tiek apsūdzēta, bet arī kādas konkrētas darbības šai personai tiek inkriminētas uzrādītās apsūdzības ietvaros. Šāda prasība ir paredzēta arī Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības Konvencijas 6.panta 3.punktā, kur noteikts, ka ikvienam, kas tiek apsūdzēts kriminālnoziedzībā, ir šādas minimālas prasības: a. tikt nekavējoties informētam, viņam saprotamā valodā un detalizēti, par viņam izvirzītās apsūdzības raksturu un iemeslu. KPL 12.panta pirmajā daļā noteikts, ka kriminālprocesu veic, ievērojot starptautiski atzītās cilvēktiesības un nepieļaujot neattaisnotu kriminālprocesuālo pienākumu uzlikšanu vai nesamērīgu iejaukšanos personas dzīvē.⁴⁶

Darba turpinājumā tiks aplūkoti vairāki tiesu nolēmumi, kuri, autora ieskatā, ir attiecināmi uz darba un šīs nodaļas tematiku.

LR AT, izskatījusi rakstveida procesā sakarā ar apsūdzētā E.L. un viņa aizstāvja J.M. un cietušā L.K. kasācijas sūdzībām par Rīgas apgabaltiesas 2013.gada 6.decembra spriedumu⁴⁷,

⁴⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmums Nr.SKK – 520/2009 (Krimināllieta Nr.11096325006). Pieejams <https://at.gov.lv> [aplūkots 2015.gada 31.martā]

⁴⁶ Turpat

⁴⁷ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 6.decembra spriedums lietā Nr. Nr.11096196008 (lietvedības Nr. Nr.KA04-0033-13/19). Nav publicēts [aplūkots 2015.gada 1.aprīlī]

konstatēja, ka ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 20.februāra spriedumu⁴⁸ A.D. atzīts par vainīgu KL 20.panta otrajā daļā un 279.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgā nodarījumā un sodīts ar naudas sodu 10 minimālo mēnešalgu apmērā, tas ir, 2276,59 *euro*; E.L. atzīts par vainīgu KL 279.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar naudas sodu 10 minimālo mēnešalgu apmērā, tas ir, 2276,59 *euro*.

A.D. kā pārdevēju SIA un L.D. pilnvarotā persona 2008.gada 27.martā ar I.F. noslēdza dzīvokļa Rīgā pirkuma līgumu un 2008.gada 27.martā parakstīja minētā dzīvokļa īpašuma Pieņemšanas -nodošanas aktu, ar kuru I.F. tiesiskā valdījumā nodeva dzīvokli.

A.D. pilnvaroja „advokāta E.L. biroju” noorganizēt dzīvokļa ārdurvju atslēgu nomaiņu un vadīt L.K. un I.F. faktisko izlikšanu no dzīvokļa un lai patvaļīgi aizsargātu SIA tiesības uz īpašumu, noslēdza līgumu ar apsardzes firmu, kas ar 2008.gada 27.augustu apņēmas veikt kustamās un nekustamās mantas apsardzi dzīvoklī.

Tādējādi E.L. ar savām darbībām kā izpildītājs, rīkojoties SIA pilnvarotās personas A.D. interesēs un uzdevumā, liedza L.K. un viņas dēlam I.F. tiesības uz mājokli, pārkāpjot personu tiesības uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramību, un liedza I.F. un L.K. pieeju un rīkošanos ar viņu īpašumu - dzīvoklī esošo kustamo mantu - mēbelēm, sadzīves tehniku, produktiem, personiskas lietošanas priekšmetiem.

Šo patvaļīgo darbību, kuru tiesiskumu apstrīd I.F. un L.K., rezultātā cietušajiem tika radīts būtisks kaitējums, ko veido: Latvijas Republikas Satversmē garantēto cilvēka pamattiesību - 96.pantā noteikto tiesību uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramību aizskārums un 105.pantā noteikto tiesību uz īpašumu aizskārums - atņemta iespēja brīvi rīkoties ar cietušajiem piederošo mājoklī esošo kustamo mantu, bez tā cietušajiem nodarīts mantisks kaitējums. Ar patvarību L.K. un I.F. tika nodarīts morāls kaitējums, pazemojuma un bezspēcības izjūtas, stresa radīti pārdzīvojumi.

Ar Rīgas apgabaltiesas 2013.gada 6.decembra spriedumu Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 20.februāra spriedums atcelts daļā par A.D. notiesāšanu pēc KL 20.panta otrās daļas un 279.panta otrās daļas; daļā par E.L. notiesāšanu pēc KL 279.panta otrās daļas.

A.D. atzīts par nevainīgu KL 20.panta otrajā daļā un 279.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un attaisnots.

E.L. atzīts par vainīgu KL 279.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar naudas sodu 5 minimālo mēnešalgu apmērā, tas ir, 1422 *euro*.

Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

⁴⁸ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 20.februāra spriedums lietā Nr. 11096196008 (lietvedības Nr.K28-0041-12/10). Nav publicēts [aplūkots 2015.gada 1.aprīlī]

Apelācijas instances tiesa lietā taisīja jaunu spriedumu, sniedzot jaunu noziedzīgā nodarījuma aprakstu, un konstatēja, ka E.L. izdarīja patvarību – izdarīja darbības patvaļīgi, apejot normatīvajā aktā noteikto kārtību, un šīs darbības tiesiskumu apstrīd cita persona un šīs darbības rezultātā radīts būtisks kaitējums.

Tādējādi E.L. ar savām darbībām liedza L.K. un viņas dēlam I.F. tiesības uz mājokli, pārkāpjot personu tiesības uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramību, un liedza I.F. un L.K. pieeju un rīkošanos ar viņa īpašumā esošajām mantām.

E.L. bez tiesas sprieduma patvaļīgi aizliedza L.K. un I.F. iekļūt viņu faktiskajā un deklarētajā dzīvesvietā.

Šo patvaļīgo darbību, kuru tiesiskumu apstrīd cietušie – I.F. un L.K., rezultātā cietušajiem tika radīts būtisks kaitējums, kuru veido LR Satversmē garantēto Cilvēku pamattiesību 96.pantā noteikto tiesību uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramību – aizskārums un 105.pantā noteikto tiesību uz īpašumu aizskārums, atņemta iespēja brīvi rīkoties ar cietušajiem piederošo mājoklī esošo kustamo mantu.

Apsūdzētais E.L. un viņa aizstāvis J.M., cietusī L.K. iesnieguši kasācijas sūdzību.

Apsūdzētā ieskatā, rīcības rezultātā būtu nodarīts ievērojams mantisks kaitējums, jo nedz pirmās instances tiesa, nedz apelācijas instances tiesa nav atzinušas par pierādītu un pamatotu cietušo prasības par mantiskā kaitējuma nodarījumu, jo, lai piemērotu kriminālatbildību par patvarību būtiska mantiska kaitējuma konstatējums ir obligāts.

Aizstāvis atsauca uz Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 12.maija lēmumu lietā Nr. SKK-223/2011, kurā norādīts, ka inkriminējot noziedzīgu nodarījumu, kurā būtisks kaitējums ietverts kā pamatsastāva vai kā kvalificēta sastāva pazīme, apsūdzībā norādāms, kāds konkrēti kaitējums ir radīts un kāpēc tas vērtējams kā būtisks krimināltiesiskā izpratnē.

Augstākā tiesa atzina, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Augstākā tiesa norāda, ka Krimināllikuma 279.panta ir uzskatāma par blanketu, jo tajā nav norādītas visas noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes un šī panta dispozīcija ietver sevī norādi uz citos normatīvajos aktos iekļautajām tiesību normām. Tiesa, piemērojot blanketu normu, nosaka konkrēta noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes un norāda, kādā veidā ir izpaudusies nodarījuma objektīvā puse.

Augstākā tiesa konstatē, ka apelācijas instances tiesas spriedumā nav norādes uz to, kādā normatīvajā aktā noteikto kārtību ir apgājis E.L., izdarot viņam inkriminētās darbības.

Iepriekš norādītais tiesas nolēmums autora interesi izraisīja ar pirmās un apelācijas instances tiesas konstatētā būtiska kaitējuma saturisko izklāstu un novērtējumu. Šīs nodaļas

ievadā autors jau norādīja, ka noziedzīgais nodarījums, kas paredzēts KL 279.pantā, sevī ietver daudz un dažādas dzīves situācijas, ar atšķirīgu kaitīgo seku pierādīšanas pietiekamības novērtējumu tiesas nolēmumos.

Vērtējot LR AT pieņemtā lēmuma pamatotību, autoram nav saprotams, kādēļ tiesa nav pārbaudījusi apsūdzētā kasācijas sūdzībā izteikto par to, ka cietušajam nav nodarīts būtisks mantisks kaitējums. Autors uzskata, ka tiesai bija lēmumā jānorāda vispusīgs pamatojums par kasācijas sūdzībā norādīto. Šāds vērtējums nebūtu uzskatāms par pierādījumu izvērtēšanu no jauna, bet gan par lietas izskatīšanu kasācijas sūdzības robežās.

Turpinot apskatīt tiesu praksi, ar Jūrmalas pilsētas tiesas 2012.gada 11.decembra spriedumu⁴⁹ par vainīgu tika atzīts Z.Č. un konstatēts, ka viņš izdarījis patvarību, par kuru paredzēta kriminālatbildība KL 279.panta pirmajā daļā. Z.Č. nevērsās tiesā civiltiesiska strīda risināšanai par dzīvojamo telpu atbrīvošanu, pārkāpjot Civillikuma 922.pantā noteikto, nevērsoties tiesā par I.B. izlikšanu no dzīvokļa, bez tiesas sprieduma, patvarīgi izlika I.B. no viņas faktiskās dzīvesvietas. Šo patvaļīgo darbību, kuru tiesiskumu apstrīd I.B., rezultātā I.B. tika radīts būtisks kaitējums, ko veido ievērojams ar likumu aizsargāto interešu un tiesību apdraudējums, kas izpaudās kā Latvijas Republikas Satversmē garantēto cilvēka pamattiesību – 96.pantā noteikto tiesību uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramību aizskārums un 105.pantā noteikto tiesību uz īpašumu aizskārums – atņemta iespēja brīvi rīkoties ar cietušajai piederošo mājokli esošo kustamo mantu. Ar Z.Č. patvarību I.B. tika nodarīts ievērojams morāls kaitējums, pazemojuma un bezspēcīgas izjūtas, stresa radīti pārdzīvojumi.

Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 15.marta spriedumu⁵⁰ Z.Č. tika atzīts par nevainīgu viņam celtajā apsūdzībā un attaisnots. Tiesu kolēģija norādīja, ka būtiska kaitējuma nodarīšana ir viena no Krimināllikuma 279.pantā pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses pazīmēm, kas ir pierādīšanas priekšmets Kriminālprocesa likuma 124.panta izpratnē. Tiesu kolēģija uzskatīja, ka kriminālprocesā netika iegūti pierādījumi tam, ka Z.Č. darbību rezultātā I.B. tika radīts Latvijas Republikas Satversmē garantēto cilvēka pamattiesību – 96.pantā noteikto tiesību uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramību aizskārums, jo nav konstatēts, ka Z.Č. būtu veicis aktīvas darbības, kuru rezultātā I.B. patvarīgi, bez tiesas sprieduma būtu izlikta no viņas faktiskās dzīvesvietas, kā arī, ka ar savām darbībām viņš liedzis I.B. tiesības uz mājokli, radījis privātās dzīves un mājokļa neaizskaramības aizskārums. Bez tam, tiesu kolēģija norādīja, ka Z.Č. darbības nav radījušas ievērojamu ar likumu aizsargāto interešu un tiesību apdraudējumu, kas izpaudies kā

⁴⁹ Jūrmalas pilsētas tiesas 2012.gada 11.decembra spriedumu krimināllietā Nr.12410003010 (lietvedības Nr. K-17-0251-12/01). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 14.aprīlī]

⁵⁰ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 15.marta spriedums krimināllietā Nr.12410003010 (lietvedības Nr. KA04-331-13/16). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 14.aprīlī]

Latvijas Republikas Satversmē garantēto cilvēka pamattiesību 105.pantā noteikto tiesību uz īpašumu aizskārums, jo Z.Č. informējis I.B. par dzīvokļa īpašnieka maiņu, aicinājis I.B. paņemt savas mantas, pats Z.Č. bija ieinteresēts ātrāk atdod mantas I.B., taču pati cietuši vilcinājusi procesu. Z.Č. nav licis šķēršļus I.B. paņemt mantas no dzīvokļa. Vērtējot būtiska kaitējuma esamību, tiesu kolēģija atzina, ka apsūdzībā norādītais, ka ar Z.Č. patvarību I.B. tika nodarīts ievērojams morāls kaitējums, proti, pazemojuma, bezspēcīgas izjūtas un stresa radīti pārdzīvojumi, nav atzīstams par būtisku kaitējumu likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.panta pirmās daļas izpratnē.

Ar LR AT Senāta 2013.gada 21.novembra lēmumu⁵¹ iepriekš izklāstītais Rīgas apgabaltiesas 2013.gada 15.marta spriedums tika atcelts un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Svarīgi minēt, ka LR AT Senāts lēmumā norādījis, ka piespiedu izlikšana ir pieļaujama tikai tad, kad tiesa izvērtējusi jautājumu par personas tiesībām lietot dzīvojamo telpu un ir stājies spēkā attiecīgs tiesas spriedums, kā arī par to, ka personas izlikšana bez tiesas sprieduma ir uzskatāma par patvarību, savukārt patvarīgas izlikšanas gadījumos tiek skartas tiesības uz mājokli un mājokļa neaizskaramību. Ar pirmās instances tiesas spriedumu pamatoti konstatēts un saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.panta pirmo daļu motivēts Z.Č. darbību rezultātā I.B. nodarītais būtiskais kaitējums, ko veido ievērojams ar likumu aizsargāto interešu un tiesību apdraudējums, kas izpaudās kā Latvijas Republikas Satversmes 96. un 105.pantā garantēto cilvēka pamattiesību aizskārums. Tiesības uz īpašumu ir vienas no svarīgākajām pamattiesībām. Tās sargā Latvijas Republikas Satversmes 105.pantā nostiprinātā īpašuma garantija, nodrošinot ikvienas personas brīvību mantiski tiesiskajā jomā un iespēju patstāvīgi iegūt un lietot mantiskus labumus, kā arī ar tiem rīkoties. Apelācijas instances tiesas secinājums par to, ka Z. Č. darbību rezultātā nav radīts būtisks kaitējums, ir pretrunā ar materiālo tiesību normām un lietā iegūtajiem pierādījumiem.

Ar Balvu rajona tiesas 2012.gada 30.novembra spriedumu lietā Nr.11110013610⁵², R.K. attaisnots apsūdzībā par noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts KL 279.panta pirmajā daļā. R.K., nesaskaņojot savu rīcību ar A.V., patvaļīgi piesavinājās U.P. piederošos kokmateriālus par kopēju summu Ls 1070. Noziedzīga nodarījuma rezultātā U.P. tika radīts būtisks kaitējums, jo tika nodarīts ievērojams kaitējums, kas pārsniedz piecu noziedzīga nodarījuma izdarīšanas laikā noteikto minimālo mēnešalgu apmēru, gan apdraudētas cietušā

⁵¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 21.novembra lēmums krimināllietā Nr.12410003010 (Lietas arhīva Nr. SKK-0365-13). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 14.aprīlī]

⁵² Balvu rajona tiesas 2012.gada 30.novembra spriedums krimināllietā Nr.11110013610. Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 23.aprīlī]

ar likumu aizsargātās intereses un tiesības, jo ir aizskartas Satversmes 105.pantā garantētās viņa tiesības uz īpašumu.

Tiesa secināja, ka R.K. celtā apsūdzība pēc KL 279.panta pirmās daļas nav pierādīta ar objektīviem pierādījumiem, un viņš attaisnojams. Tiesas izmeklēšanas laikā tika konstatēts, ka R.K. celtajā apsūdzībā norādītā zaudējumu summa Ls 1070. Tiesas sēžu laikā ne cietušā pārstāvis, ne cietušais nespēja objektīvi pamatot zaudējumu summas apmēru. R.K. celtajā apsūdzībā būtiska nozīme ir mantiskā zaudējuma apmēram, ko veido aizvesto kokmateriālu daudzums un sortiments. Bez tā, lai konstatētu panta dispozīcijā reglamentēto noziedzīgā nodarījuma sastāvu, nepieciešams secināt, ka persona veikusi darbības, apejot konkrētā normatīvajā aktā noteikto kārtību. R.K. celtajā apsūdzībā nav norādīts normatīvais akts, kuru viņš būtu pārkāpis. Pamatojot nodarīto būtisko kaitējumu, kā citu cietušā ar likumu aizsargāto interešu un tiesību aizskārumu, prokurors apsūdzībā atsaucies uz Satversmes 105.pantā garantētajām tiesībām uz īpašumu. Sekojoši ne tiesas izmeklēšanas laikā, ne tiesu debatēs būtisks kaitējums vispār netika pamatots.

Ar Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 8.maija lēmumu krimināllietā Nr.11110013610⁵³, Balvu rajona tiesas 2012.gada 30.novembra spriedums atstāts negrozīts.

Pētot tiesu praksi, autora uzmanību piesaistīja LR AT Krimināllietu tiesu palātas 2013.gada 11.oktobra lēmums⁵⁴, kurā sniegts vērtējums būtiska kaitējuma konstatēšanas nepieciešamībai pie patvarības, kura uzskatāma par izdarītu kvalificējošos apstākļos – saistīta ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu.

Ar Ventspils tiesas 2010.gada 11.novembra spriedumu⁵⁵ tika notiesāti R.B. un A.K. par to, ka personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, apejot normatīvajā aktā noteikto kārtību, izdarīja ar vardarbību saistītas patvaļīgas darbības, kuru tiesiskumu apstrīd cita persona, tātad par noziedzīgu nodarījumu, par kuru paredzēta kriminālatbildība 279.panta 2.daļā (panta redakcijā līdz 2013.gada 1.aprīlim). Tiesa, taisot notiesājošu spriedumu, atzina aizstāvības argumentus par noziedzīgā nodarījuma sastāva neesamību kā nepamatotus, jo nav konstatēts šī panta pirmajā daļā paredzētās būtiskās sekas. Tiesa norādīja, ka Krimināllikuma 279.panta otrā daļa paredz atbildību tikai par tām pašām darbībām, nevis sekām, kādas paredzētas šī panta pirmajā daļā, ja tās izdarītas otrajā daļā norādītajos kvalificējošos apstākļos. Panta pirmajā daļā paredzētās sekas – būtisks kaitējums – nav darbība, bet darbības sekas. Tomēr

⁵³ Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 8.maija lēmums krimināllietā Nr.11110013610. Nav publicēts [aplūkots 2015.gada 25.aprīlī]

⁵⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas lēmums krimināllietā Nr.11810003807 (lietvedības Nr. PAK-103/2013). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī]

⁵⁵ Ventspils tiesas 2010.gada 11.novembra spriedums Krimināllietas Nr.11150072308; 11150034609, (lietvedības Nr.K40-271/09). Nav publicēts [aplūkots 2105.gada 10.aprīlī]

tiesa bez minētā sniedza vērtējumu būtiskam kaitējumam, izvirzītās apsūdzības ietvaros, norādot, ka ar apsūdzēto darbībām tika apieta likumā noteiktā civiltiesisko strīdu risināšanas kārtība un līdz ar to apdraudēta pārvaldības kārtība un cietušā veselība. Tiesa šo apdraudējumu vērtēja kā ievērojamu, par cik, tas noticis personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās un saistīts ar vardarbību.

Kurzemes apgabaltiesa, savā, 2011.gada 9.marta spriedumā⁵⁶, pretēji Ventspils tiesas 2010.gada 11.novembra spriedumā konstatētajam un, izvērtējot apelācijas sūdzību motīvus par noziedzīgā nodarījuma sastāva esamību, nonāca pie secinājuma, ka taisāms attaisnojošs spriedums. Tiesu kolēģija atzina, ka Krimināllikuma 279.panta otrā daļa paredz atbildību par minētā panta pirmajā daļā norādītajām darbībām un tai skaitā obligāti jābūt sekām – būtiskam kaitējumam, izņemot gadījumus, kad nodarīti zaudējumi lielā apmērā. Principā pirmās instances tiesa konstatējusi A.K. un R.B. darbību rezultātā radīto kaitīgo seku iestāšanos – tikai cietušajam nodarītos miesas bojājumus, kas dotajā gadījumā neveido būtisku kaitējumu. Tiesu kolēģija norāda, ka apsūdzībā nav konstatēts cietušajam nodarītais ievērojamais materiālais zaudējums, kas ir viena no būtiska kaitējuma sastāvdaļām.

Pretstatā, ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2008.gada 24.aprīļa spriedumu⁵⁷ konstatēts, ka A.T. un A.V. personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, pielietojot vardarbību, izdarīja patvaļīgas darbības, apejot noteikto kārtību un tīši nodarot cietušajam būtisku kaitējumu – vidēja smaguma miesas bojājumus. Cits tiesas kolēģijas vērtējums par būtiska kaitējuma konstatēšanas nepieciešamību šajā spriedumā nav atrodams.

Ar LR AT Krimināllietu tiesu palātas 2011.gada 14.novembra lēmumu⁵⁸ minētais Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2008.gada 24.aprīļa spriedums atstāts negrozīts, lēmuma aprakstošajā daļā nesniedzot nekādu vērtējumu būtiska kaitējuma nepieciešamībai A.T. un A.V. darbībās.

Ar LR AT Krimināllietu tiesu palāta 2011.gada 19.maija spriedumu⁵⁹ atzīts, ka V.A., R.B. un Ē.B. personu grupā izdarījuši patvaļīgas darbības, pielietojot pret cietušo J.D. un vardarbības draudus. Apelācijas instances tiesa atzina, ka ar apsūdzēto prettiesiskajām darbībām tika radīts būtisks kaitējums. Vērtējot radīto kaitējumu, apelācijas instances tiesa vadījās no likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.panta pirmās daļas, norādot, ka bez cietušajam nodarītā ievērojamā mantiskā zaudējuma, izvērtējot

⁵⁶ Ventspils tiesas 2010.gada 11.novembra spriedums Krimināllietas Nr.11150072308; 11150034609, (lietvedības Nr.K40-271/09). Nav publicēts [aplūkots 2105.gada 10.aprīlī]

⁵⁷ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2008.gada 24.aprīļa spriedums krimināllietā Nr.11096190307 (lietvedības Nr.K04-123-08/18). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 12.aprīlī]

⁵⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2011.gada 14.novembra lēmums krimināllietā Nr.11096190307 (lietvedības Nr. K04-123-08/18). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī]

⁵⁹Tur pat

noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas apstākļus un raksturu, apsūdzētie V.A., R.B. un Ē.B. apdraudējuši vēl citas cietušā ar likumu aizsargātās intereses un tiesības, proti, tiesības uz veselību, brīvi pārvietoties, tajā skaitā Latvijas Republikas Satversmes 94., 95.pantā deklarētās ikvienas personas tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību, cilvēka goda un cieņas aizsardzību, ka spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta.

Ar LR AT Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 29.septembra lēmumu Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2011.gada 19.maija spriedums atcelts daļā par V.A., R.B. un Ē.B. atzīšanu par vainīgiem pēc Krimināllikuma 279.panta otrās daļas un atceltajā daļā lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Tiesu palāta, apmierinot prokurora lūgumu par kriminālprocesa izbeigšanu, atzina, ka no dotā noziedzīgā nodarījuma apraksta redzams, ka V.A., R.B. un Ē.B. atzīti par vainīgiem un sodīti pēc Krimināllikuma 279.panta otrās daļas par patvaļīgu darbību, apejot normatīvajā aktā noteikto kārtību, izdarīšanu, kuru tiesiskumu apstrīd cietušais, personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, piedraudot ar vardarbību un pielietojot vardarbību. Krimināllikuma 279.panta pirmajā daļā ir paredzēta atbildība par kādas darbības izdarīšanu patvaļīgi, apejot normatīvajā aktā noteikto kārtību, ja šīs darbības tiesiskumu apstrīd valsts vai pašvaldības iestāde vai cita persona un ja šīs darbības rezultātā radīts būtisks kaitējums. Krimināllikuma 279.panta otrajā daļā, likuma redakcijā līdz 2013.gada 1.aprīlim, bija paredzēta atbildība par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas atkārtoti vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai ja tās saistītas ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai ja tās nodarījušas zaudējumus lielā apmērā. Savukārt minētā panta trešajā daļā paredzēta atbildība par tādām pašām darbībām, ja tās saistītas ar ieroča vai sprāgstosū vielu lietošanu. Ar 2012.gada 13.decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā”, kas stājies spēkā 2013.gada 1.aprīlī, Krimināllikuma 279.panta otrajā daļā ir paredzēta atbildība par pirmajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu, ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, proti, atšķirībā no iepriekšējās redakcijas, atbildība *ir paredzēta nevis par tādām pašām darbībām, kas aprakstītas minētā panta pirmajā daļā, bet par pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu.* Savukārt minētā panta trešajā daļā paredzēta atbildība par patvarību, ja tā saistīta ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu vai ja ar to nodarīti zaudējumi lielā apmērā. Ievērojot izdarītos grozījumus Krimināllikuma 279.panta otrajā daļā, kā arī 2012.gada 13.decembra likuma „Grozījumi Krimināllikumā” Pārejas noteikumu 2.punktu, tiesu palāta atzina, ka kriminālprocess V.A., R.B. un Ē.B. apsūdzībā pēc Krimināllikuma 279.panta otrās daļas ir izbeidzams.

Minētais ilustratīvais piemērs, autora ieskatā, dod pamatu izdarīt secinājumu, ka inkriminējot darbības par patvarības izdarīšanu, ja tās saistītas ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, būtiska kaitējuma ietveršanai un vērtēšanai nav nozīmes, jo tā nav šī noziedzīgā nodarījuma obligātā sastāva pazīme.

Izvērtējot šajā nodaļā ietverto tiesu nolēmumus, autors norāda, ka ir secināmi šādi būtiska kaitējuma pierādīšanas problēmjaucājumi:

1. Neskatoties uz tiesu prakses pietiekamību un daudzveidību apsūdzībās pēc KL 279.panta, tā joprojām nav vienota pēc faktiskajiem apstākļiem līdzīgos nodarījumos. No atsevišķiem tiesu lēmumiem pat secināms, ka pamatojoties uz Satversmē ietverto cilvēka pamattiesību pārkāpumiem, netiek atzīts par pierādītu būtisku kaitējumu. Tādējādi, autors uzskata, ka ir nelietderīgi paplašināts pierādīšanas apjoms līdzīgos nodarījumos;
2. Nodarītā mantiskā zaudējuma pierādīšanas pienākums ir nodots cietušā kompetencē. Nespēja objektīvi pamatot un pierādīt nodarītā mantiskā zaudējuma apmēru var būt par pamatu attaisnojošam spriedumam, neskatoties uz to, ka apsūdzētā faktiskajās darbības ir patvarības pazīmes. Piemēram - Balvu rajona tiesas 2012.gada 30.novembra spriedums krimināllietā Nr.11110013610 un Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 8.maija lēmums krimināllietā Nr.11110013610. Līdz ar to autoram ir jāsecina, ka kriminālprocesā pastāv nereglamentēts „dalīts” pierādīšanas pienākums starp prokuroru un cietušo;
3. Praksē ir situācijas, ka patvarības rezultātā cietušajam bojātai vai iznīcinātai mantai nav materiālās vērtības, bet tā ir personīgi, morāli un garīgi tuva. Autors uzskata, ka cietušajam nav jāpierāda šādu mantu materiālā vērtība, jo tās pametums cietušajam jau ir būtisks;
4. Bieži vien izmeklētāju nepietiekamā pierādījumu teorijas akadēmiskās un profesionālās sagatavotības kvalitāte kavē nepieciešamo vispusīgo un objektīvo izpratni par būtiska kaitējuma pierādīšanu noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā. Šādu zināšanu trūkuma rezultātā nav iespējams sagatavot kvalitatīvus lēmumus par personu saukšanu pie kriminālatbildības, atbilstoši Kriminālprocesa likuma 405.pantam (skat. Pielikumu).

BŪTISKS KAITĒJUMS LIETUVAS UN IGAUNIJAS KRIMINĀLTIESĪBĀS

Pagājušā gadsimta pēdējā desmitgadē visās trijās Baltijas valstīs – Igaunijā, Lietuvā un Latvijā tika veikts intensīvs darbs jaunu krimināllikumu izstrādāšanā. Pirmā no Baltijas valstīm jaunu krimināllikuma projektu pabeidza izstrādāt Latvija. 1998.gada 17.jūnijā Latvijas Republika pieņēma KL, kas stājās spēkā no 1999.gada 1.aprīļa. Lietuvas Republikas Kriminālkodekss (turpmāk – LRKK) apstiprināts ar 2000.gada 26.septembra likumu, bet stājās spēkā no 2003.gada 1.janvāra. Igaunijas parlaments Sodū kodeksu (turpmāk – ISK) pieņēma 2001.gada 6.jūnijā, tas stājās spēkā no 2002.gada 1.septembra.⁶⁰

3.1. Vērtējuma jēdziens – „būtisks kaitējums” vai tam pielīdzinātās sekas Igaunijas Sodū kodeksā

ISK⁶¹ stājās spēkā 2002.gada 1.septembrī. ISK struktūra ir identiska Krimināllikuma struktūrai. Tas sastāv no *Vispārīgās daļas* un *Sevišķās daļas*.

Aplūkojot ISK, autors secina, ka ir konstatējamas ne vien likuma struktūras savstarpējā līdzība, bet arī, skatoties šaurāk, ar noziedzīgu nodarījumu nodarīto kaitīgo seku apzīmēšanā ar vērtējuma jēdzieniem, t.sk., būtisku kaitējumu. Tomēr, salīdzinot tieši būtiska kaitējuma saturu starp KL un ISK, autors secina, ka tā saturs ISK ir vairāk nenoteikts, jo kodeksam nav konkretizētu būtiska kaitējuma mantiskās un nemantiskā aizskāruma konstatēšanas kritēriji, nekā tas ir KL. Līdz ar to autors norāda, ka jautājumos par to ISK *Sevišķās daļas* normu piemērošanu, kuros kā kaitīgās sekas ir paredzēts būtisks kaitējums, noteicošā loma tā satura izskaidrošanā ir tiesai.

3.1.tabula

Vērtējuma jēdziens – „būtisks kaitējums” vai tam pielīdzinātās sekas Igaunijas Sodū kodeksa Sevišķās daļas normās

Igaunijas Sodū kodeksa nodaļa ⁶²	Igaunijas Sodū kodeksa nodaļas nodalījums ⁶³	Pants, panta daļa (ja tāda ir) Redakcijā	Vērtējuma jēdziens	Grozījumi uz 01.01.2015 ⁶⁴	Kopā panti
--	---	---	-----------------------	--	---------------

⁶⁰ U.Krastinš. V.Liholaja. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 6.lpp.

⁶¹ Igaņu valodā - Karistuseadustik - ;Krievu valodā – Пенитенциарный кодекс Эстонии (autora atsauce)

⁶² U.Krastinš. V.Liholaja. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.

⁶³ Уголовны кодекс Эстонской Республики. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.

⁶⁴ ПЕНИТЕНЦИАРНЫЙ КОДЕКС. Pieejams

<https://www.juristaitab.ee/sites/www.juristaitab.ee/files/elfinder/ru-seadused/%D0%9F%D0%95%D0%9D%D0%98%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%90%D0%A0%D0%9D%D0%AB%D0%99%20%D0%9A%D0%9E%D0%94%D0%95%D0%9A%D0%A1%2001.01.2015.pdf> [aplūkots 2015.gada 6.aprīlī]

		uz 2004.gadu			
<u>8.nodaļa</u> „Vainojami nodarījumi pret cilvēci un starptautisko drošību”	4.nodalījums „Vainojami militāri nodarījumi”	104.pants	Ievērojams kaitējums;		1
<u>9.nodaļa</u> „Vainojami nodarījumi pret personu”	6.nodalījums „Vainojami nodarījumi pret brīvību”	138.pants; 139.pants	Iespējamās būtiskas briesmas;		2
<u>13.nodaļa</u> „ Vainojami nodarījumi pret mantu ”	1.nodalījums „Vainojami nodarījumi pret īpašumu” 2. apakšnodalījums „Kaitējuma nodarīšana” 2.nodalījums „Vainojami nodarījumi pret mantu kopumā” 3. Apakšnodalījums „Nelikumīga lietošana”	203.pants; 205.pants; 206.panta pirmā daļa; 209.panta otrās daļas 2.punkts; 217.panta otrās daļas 1.punkts	Ievērojams zaudējums; Būtisks kaitējums	Ar 01.01.2015.grozījumiem kaitīgās sekas „ <i>būtisks kaitējums</i> ” izslēgta no 205.panta redakcijas. Tā vietā „ <i>lielā apmērā</i> ”. Ar 01.01.2015.grozījumiem kaitīgās sekas „ <i>būtisks kaitējums</i> ” izslēgts no 206.panta pirmās daļas, un iekļauts kā kvalificējošā pazīme 206.pants otrās daļas 4.punktā Ar 01.01.2015.grozījumiem 209.pants izslēgts.	5
<u>16.nodaļa</u> „Vainojami nodarījumi pret sabiedrisko mieru”	1.nodalījums „Vainojami nodarījumi pret sabiedrisko drošību” 3.nodalījums „Vainojami nodarījumi pret publisku varas realizēšanu” 2. Apakšnodalījums „Ar ziņu iesniegšanu un izmantošanu saistīti vainojami nodarījumi”	257.pants; 284.pants; 285.panta; otrā daļa; 286.panta otrā daļa; 287.panta otrā daļa	Būtisks kaitējums	Ar 01.01.2015.grozījumiem 257.pants izslēgts. Ar 01.01.2015.grozījumiem 284.pants izslēgts. Ar 01.01.2015.grozījumiem 285.pants izslēgts. Ar 01.01.2015.grozījumiem 286.pants izslēgts. Ar 01.01.2015.grozījumiem 284.pants izslēgts.	5
<u>17.nodaļa</u> „Vainojami amatnodarīju mi”	1.nodalījums „Varas ļaunprātīga izmantošana” 2.nodalījums „Pienākuma	289.pants; 290.pants; 292.pants; 299.panta; otrā daļa; 300.pants	Būtisks kaitējums ar likumu aizsargātām citu personu tiesībām vai	Ar 01.01.2015.grozījumiem 289.pants izslēgts. Ar 01.01.2015.grozījumiem 290.pants izslēgts.	5

	strādāt godīgi pārkāpšana”		interesēm, vai publiskām interesēm; Ievērojams kaitējums	Ar 01.01.2015.grozījumiem 292.pants izslēgts. Ar 01.01.2015.grozījumiem 299.panta otrā daļa, t.sk. „būtisks kaitējums”, izslēgta. Ar 01.01.2015.grozījumiem no 300.panta redakcijas izslēgta pamatpazīme „ievērojams kaitējums”.	
<u>20.nodaļa</u> „Vainojami nodarījumi pret apkārtējo vidi”		353.panta otrā; 354.panta pirmā, otrā un trešā daļa; 355.panta pirmā un otrā daļa; 356.panta pirmā, otrā un trešā daļa; 357.panta pirmā, otrā un trešā daļa; 359.panta pirmā, otrā un trešā daļa; 360.panta pirmā un otrā daļa; 361.panta pirmā, otrā un trešā daļa; 364.panta otrā un ceturrtā daļa; 365.panta pirmajā, 1 ¹ .un otrā daļa; 365. ¹ panta pirmā un otrā daļa; 368. ² panta pirmā un otrā daļa; 368. ⁵ panta pirmā un	Būtisks kaitējums augu valstij; Būtisks kaitējums apkārtējai videi; Būtisks kaitējums aizsargājam am dabas objektam; Būtisks kaitējums krastam vai citam dabas ainavas objektam; Būtisks kaitējums ūdens kvalitātei, augšnei un atmosfēras gaisam	Ar 01.01.2015.grozījumiem 355.panta otrajā daļa izslēgta pamatpazīme „būtisks kaitējums”.	15

		otrā daļa; 369.panta pirmā, otrā un trešā daļa; 370.panta pirmā un otrā daļa			
<u>21.nodaļa</u> „Vainojami nodarījumi ekonomikas sfērā”	2.nodalījums „Ar komercsabiedrībā m saistīti vainojami nodarījumi”	377.panta otrā daļa	Būtisks kaitējums	Ar 01.01.2015.grozījumiem 377.panta otrajā daļā izslēgta kvalificējošā pazīme „ <i>būtisks kaitējums</i> ”.	1
Kopā:					34

Autors norāda, ka no 34 (trīsdesmit četriem) Igaunijas Sodukodeksa Sevišķas daļas pantos konstatētajiem būtiskajam kaitējuma saturam atbilstošajiem vērtējuma jēdzieniem 14 (četrpadsmit) pantos būtisks kaitējums kā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme ir izslēgts no likuma. Autora ieskatā, šāda likumdevēja izšķiršanās, iespējams, ir saistīta ar mērķi padarīt krimināllikumam noteiktāku, izslēdzot no tā jēdzienus, kuru saturs nav pietiekami noteikts. Autors uzskata, ka šāda likumdevēja izšķiršanās ir atbalstāma, jo lielāka kaitīgo seku konstatēšanas kritēriju noteiktība krimināllikumā, jo lielāka iespēja samazināt nepamatoti izbeigto kriminālprocesu skaitu, kā arī to kriminālprocesu skaitu, kuri nodoti atpakaļ izmeklēšanas iestādei trūkumu novēršanai. Tostarp, samazinātos arī attaisnoto personu skaits.

Autora ieskatā, interesanta krimināltiesību politika ISK ir īstenota, izslēdzot no likuma amatpersonu atbildību par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu (289.pants) un dienesta nolaidību (290.pants). Autors var izteikt tikai subjektīvus pieņēmumus par iemesliem šādai likumdevēja rīcībai. Kā viens no iemesliem, iespējams, saistīts ar šo amatpersonu nodarījumu dekriminalizāciju un disciplinārbildības pastiprināšanu.

Kā redzams 3.1.tabulā ietvertā informācija, tad vislielākais būtiska kaitējuma seku īpatsvars ir nodarījumos pret apkārtējo vidi (Krimināllikumā – noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi). Šajos nodarījumos likumdevējs ir konkretizējis to ar likumu aizsargāto interešu loku, kuru aizskārums jākonstatē un jānovērtē, lai varētu kaitīgo nodarījumu kvalificēt pēc noteikta panta.

Rezumējot iepriekš apakšnodaļā ietverto, autors secina, ka vērtējumu jēdzienu, proti, būtiska kaitējuma izmantošanā ir konstatējamas vispārējas līdzības ar KL noteikto vērtējuma jēdzienu. Taču salīdzinot Igaunijas un Latvijas krimināllikumus, tad jāsecina, ka Igaunijas

krimināllikumā būtiska kaitējuma jēdzienam nenoteiktāks saturs, kura noskaidrošanas funkcija (pienākums) izteikti ir nodota tiesu kompetencē.

3.2. Vērtējuma jēdziens – „būtisks kaitējums” vai tam pielīdzinātās sekas Lietuvas Republikas Kriminālkodeksā

Lietuvas krimināltiesību un kriminālprocesuālo tiesību attīstību 20.gs. tāpat kā Latvijā ir ietekmējusi Krievijas un vēlāk arī padomju pieņemtie tiesību akti.

Lietuvā tāpat kā Latvijā 1918.gadā tika ieviesti 1903.gada Krievijas Sodu likumi, kuri palika spēkā arī pēc Lietuvas neatkarības pasludināšanas. 1940.gadā Lietuvas teritorijā tika ieviests KPFSR kriminālkodekss. Savukārt 1961.gada Lietuvas PSR kriminālkodekss ne ar ko neatšķīrās no pārējo savienoto republiku kriminālkodeksiem. Šis kriminālkodekss, kas tika neskaitāmas reizes grozīts, bija spēkā līdz pat 2002.gada beigām.⁶⁵

LRKK apstiprināts ar speciālu 2000.gada 26.septembra likumu⁶⁶, bet stājās spēkā no 2003.gada 1.janvāra.

Arī LRKK, identiski tāpat kā ISK un KL, secīgi sastāv no Vispārīgās daļas un Sevišķās daļas.

Salīdzinot visu triju Baltijas valstu krimināllikumus, autors secina, ka tieši LRKK Sevišķās daļas normās ir vismazākais vērtējuma jēdzienam *būtisks kaitējums* saturam pielīdzinātu seku īpatsvars.

3.2.tabula

Vērtējuma jēdziens – „būtisks kaitējums” Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa Sevišķās daļas normās⁶⁷

Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa nodaļa	Pants, panta daļa (ja tāda ir)	Vērtējuma jēdziens	Kopā panti
XXVIII nodaļa „Noziegumi un kriminālpārkāpumi pret īpašumu, mantiskām tiesībām un mantiskām	179.panta otrā daļa	Būtisks mantisks kaitējums citai personai	1

⁶⁵ Pētījums. Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse. Rīga, 2009.
Pieejams:https://www.tm.gov.lv/files/archieve/lv_documents_petijumi_kriminaltiesibas2.doc [aplūkots 2015.gada 30.martā]

⁶⁶ REPUBLIC OF LITHUANIA. LAW ON THE APPROVAL AND ENTRY INTO FORCE OF THE CRIMINAL CODE. Pieejams:
http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4302/file/Lithuania_CC_am2010_en.pdf [aplūkots 2015.gada 30.martā]

⁶⁷ Republic of Lithuania. Criminal Code Pieejams:
http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4302/file/Lithuania_CC_am2010_en.pdf [aplūkots 2015.gada 30.martā]

interesēm”			
<u>XXXIII nodaļa</u> „Noziegumi un kriminālpārkāpumi pret valsts un publiskajām interesēm”	228.panta pirmā un otrā daļa	Valstij, starptautiskai publiskai organizācijai, juridiskai vai fiziskai personai nodarīts <i>liels kaitējums</i> .	1
<u>XXXVIII nodaļa</u> „Noziegumi un kriminālpārkāpumi pret apkārtējo vidi un cilvēka veselību”	270.panta pirmā, trešā un ceturtā daļa	Liels kaitējums dzīvniekiem	1
Kopā:			3

No iepriekš tabulā ietvertās informācijas par *būtiska kaitējuma* esamību LRKK, nepārprotami secināms Lietuvas krimināltiesību teorijā nav pieņemts tik „lielos apmēros”, salīdzinājumā ar Igauniju un Latviju, noteikt atbildību par tādu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, ar kuru nodarīts būtisks kaitējums. Šāda, autora ieskatā, krimināltiesību teorijas nostādne un līdz ar to likumdevēja izšķiršanās, ir pamatojama ar vēlmi paredzēt noteiktāku nodarīto kaitīgo seku saturu, atturoties no nenoteiktu jēdzienu izmantošanas.

Tostarp, autors norāda, ka LRKK konstatētās būtiska kaitējuma saturam līdzīgās sekas ir paredzētas ar noteiktu saturu, piemēram, 179.panta otrajā daļā paredzēta atbildība par nelikumīgu enerģijas un sakaru pakalpojumu izmantošanu, ja tā rezultātā nodarīts *būtisks mantisks kaitējums citai personai*. Tas pats arī noteikts 270.panta trešajā un ceturtajā daļā, kur paredzēta atbildība par apkārtējās vides aizsardzības vai dabas resursu izmantošanas noteikumu pārkāpšanu, ja tā rezultātā nodarīts *liels kaitējums* dzīvniekiem, augu valstij vai izraisītas smagas sekas apkārtējai videi.

Kā vienīgais izņēmums no iepriekš norādīto nodarījumu kaitīgām sekām ir atrodams 228.pantā, kurā paredzēta atbildība par ļaunprātību, ko izdarījis valsts kalpotājs vai tam pielīdzināta persona, kas pieļāvis dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu vai pārkāpis dienesta pilnvaras, ja tā rezultātā valstij, starptautiskai publiskai organizācijai, juridiskai vai fiziskai personai nodarīts *liels kaitējums*. Autors norāda, ka šāda secinājuma izdarīšanai par pamatu kalpo aplūkotā noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts un objekts. Nodarot nodarījumu pret nodarījumā paredzētā objekta interesēm un, ja to izdarījusi valsts amatpersona, tad nodarītais kaitējums nav obligāti jābūt gan materiāla rakstura, gan arī nemantiska.

Ņemot vērā iepriekš aprakstīto, autora ieskatā, var izdalīt šādas pozitīvas krimināllikumu normu piemērošanas tendences:

1. Nosakot konkrētu kaitīgo seku saturu, tiktu atvieglota nodarījumu kvalifikācijas problēmjaudājumu risināšana;
2. Nosakot konkrētu kaitīgo seku saturu, būtu ātrāks un efektīvāks izmeklēšanas process, samazinot pamatu procesa virzītāja (izmeklēšanas iestādes, prokuratūras un tiesas) subjektīvajām šaubām par noziedzīga nodarījuma objektīvas puses esamību;
3. Nosakot konkrētu kaitīgo seku saturu, tiktu stabilizēta vienveidīga tiesu prakse, iespējams, bez nelietderīgas tiesas resursu izmantošanas, kas izpaužas bieži sniedzot skaidrojumus nenoteiktu jēdzienu saturošu tiesību normu piemērošanā.

SECINĀJUMI

Bakalaura darba izstrādes rezultātā, autors izvirza aizstāvēšanai šādus secinājumus (tēzes):

1. Ir nepieciešams sašaurināt būtiska kaitējuma nemateriālās puses saturu, nolūkā atvieglot tā pierādīšanu izmeklēšanas iestādē, prokuratūrā un tiesā;
2. Optimizējot KL, likumdevējam ir nepieciešams lietot vienādus būtiska kaitējuma satura jēdzienus (atšķirīgi jēdzieni ir ietverti KL 96. un 103.panta dispozīcijās, kur attiecīgi noteikts, ka būtisks kaitējums nodarīts *cilvēku* veselībai, citur *iedzīvotāju* veselībai);
3. Nosakot konkrētu kaitīgo seku saturu, būtu nodrošināts ātrāks un efektīvāks pirmstiesas kriminālprocess, samazinot pamatu subjektīvām procesa virzītāja (izmeklēšanas iestādes, prokuratūras un tiesas) šaubām par noziedzīga nodarījuma objektīvas puses esamību;
4. Nosakot saprātīgās robežās skaidrāku (precīzāku) būtiska kaitējuma materiālās un nemateriālās puses saturu, būtu nodrošināta lielāka noteiktība kvalifikācijas jautājumu izlemšanā, kā arī samazinātos krimināllietu izmeklēšanas un iztiesāšanas termiņi;
5. Nosakot konkrētu kaitīgo seku saturu, tiktu stabilizēta vienveidīga tiesu prakse, iespējams, bez nelietderīgas tiesas noslodzes, kad bieži jāsniedz skaidrojumi par nenoteikta satura jēdzienu piemērošanu;
6. Daudzos gadījumos patvarības faktiskos apstākļus veido pret ģimenes vērsts prettiesiskās darbības. Tiesu praksē ir vairāki gadījumi, kad tiesa, konstatējot patvarības sastāva pazīmes, tomēr taisa attaisnojošu spriedumu tikai tādēļ, ka cietušais nespēj pietiekami objektīvi pierādīt nodarītā mantiskā zaudējumu apmēru. Šāda tiesu prakse neveicina ne likuma preventīvo funkciju, ne KL mērķa sasniegšanu un dot pamatu izīrētājiem paust nihilistisku attieksmi attiecībā pret ģimenes;
7. Ir konceptuāli nepieciešams izskatīt jautājumu un izdarīt grozījumus KL un Īpašajā likumā, tādējādi samazinot nenoteiktu jēdzienu izmantošanu kaitīgo seku apzīmēšanā, piemēram, kā tas izdarīts Igaunijas Sodkoda kodeksā.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra (monogrāfijas, zinātniskie raksti, vārdnīcas u.c.):

1. A.Niedre. Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem. Rīga: Valsts SIA TIC, 1997;
2. E.Grīnberga-Sudmale. Sinonīmu vārdnīca skolām. Rīga: Avots, 2001;
3. Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik, 1998;
4. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa, Trešais papildinātais izdevums. Rīga. Tiesu namu aģentūra, 2008;
5. Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000;
6. Krastiņš U. Vērtējuma jēdzieni Krimināllikuma normās. Jurista Vārds, 2012. 12.jūlijs, Nr.24 (723);
7. K.Strada-Rozenberga. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002;
8. Latvijas Padomju sociālistiskās republikas Kriminālkodekss. Oficiālais teksts ar pielikumiem, kuros ievietoti pa pantiem sistematizēti materiāli. Rīga: Avots, 1984;
9. P.Mincs. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar U.Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005;
10. P.Mincs, H.Ehlerss, P.Jakobi, J.Lauva. 1933.g. 24.aprīļa Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Rīga: 1934;
11. Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade – kā rast pareizo līdzsvaru. Latvijas Universitātes 71.zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013;
12. U.Krastiņš. V.Liholaja. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004;
13. U.Krastiņš. Krimināltiesību teorija un prakse. Viedokļi, problēma un risinājumi 2. 2009-2014. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2015;
14. Vedins I. Loģika Rīga. Avots, 2000;
15. 1903.gada 22.marta Sodu likums. Tulkojums ar paskaidrojumiem par Sodu likuma piemērošanu Latvijā. Otrais izdevums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1925;

Normatīvie akti (likumi, noteikumi, instrukcijas u.c.):

16. Krimināllikums. Rīga: Tiesu namu aģentūra”, 2014;
17. likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” : LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/50539-par-kriminallikuma-speka-stasanas-un-piemerosanas-kartibu> [aplūkots 2015.gada 10.martā];
18. likums „Grozījumi likumā ”Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību””: LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/8438-grozijumi-likuma-par-kriminallikuma-speka-stasanas-laiku-un-kartibu-> [aplūkots 2015.gada 2.aprīlī];
19. likums „Grozījumi likumā ”Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību””: LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/62545-grozijumi-likuma-par-kriminallikuma-speka-stasanas-laiku-un-kartibu-> [aplūkots 2015.gada 2.aprīlī];
20. likums „Grozījumi likumā ”Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību””: LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/256750-grozijumi-likuma-par-kriminallikuma-speka-stasanas-un-piemerosanas-kartibu-> [aplūkots 2015.gada 2.aprīlī];
21. likums „Kriminālprocesa likums”: LR likums. Pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums> [aplūkots 2015.gada 19.martā];
22. Уголовны кодекс Эстонской Республики. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001;
23. ПЕНИТЕНЦИАРНЫЙ КОДЕКС. Pieejams <https://www.juristaitab.ee/sites/www.juristaitab.ee/files/elfinder/ru-seadused/%D0%9F%D0%95%D0%9D%D0%98%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%90%D0%A0%D0%9D%D0%AB%D0%99%20%D0%9A%D0%9E%D0%94%D0%95%D0%9A%D0%A1%2001.01.2015.pdf> [aplūkots 2015.gada 6.aprīlī];
24. Republic of Lithuania. Criminal Code. Pieejams: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4302/file/Lithuania_CC_am2010_en.pdf;
25. REPUBLIC OF LITHUANIA. LAW ON THE APPROVAL AND ENTRY INTO FORCE OF THE CRIMINAL CODE. Pieejams: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4302/file/Lithuania_CC_am2010_en.pdf [aplūkots 2015.gada 30..martā].

Juridiskās prakses materiāli (tiesu prakse (nolēmumi), citi prakses materiāli, arhīva materiāli):

26. Balvu rajona tiesas 2012.gada 30.novembra spriedums krimināllietā Nr.11110013610. Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 23.aprīlī];
27. Jūrmalas pilsētas tiesas 2012.gada 11.decembra spriedumu krimināllietā Nr.12410003010 (lietvedības Nr. K-17-0251-12/01). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 14.aprīlī];
28. "Grozījumi likumā "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību"". Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/656FEC49DBBDB9B0C2257DC50048A4B0?OpenDocument> [aplūkots 2015.gada 5.martā];
29. "Grozījumi likumā "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību"". Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/83736FD4EBA60FECC225761900495083?OpenDocument> [aplūkots 2015.gada 3.aprīlī];
30. LR AT Senāta Krimināllietu departamenta lēmums Nr.SKK – 520/2009 (Krimināllietā Nr.11096325006). Pieejams <https://at.gov.lv> [aplūkots 2015.gada 31.martā];
31. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas lēmums krimināllietā Nr.11810003807 (lietvedības Nr. PAK-103/2013). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī];
32. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2011.gada 14.novembra lēmums krimināllietā Nr.11096190307 (lietvedības Nr. K04-123-08/18). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī];
33. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 21.novembra lēmums krimināllietā Nr.12410003010 (Lietas arhīva Nr. SKK-0365-13). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 14.aprīlī];
34. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta spriedums lietā Nr. SKC-221/2014. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2015.gada 20.martā];
35. Pētījums. Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse. Rīga, 2009. Pieejams:https://www.tm.gov.lv/files/archieve/lv_documents_petijumi_kriminaltiesibas2.doc;

36. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2008.gada 24.aprīļa spriedums krimināllietā Nr.11096190307 (lietvedības Nr.K04-123-08/18). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 12.aprīlī];
37. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 15.marta spriedums krimināllietā Nr.12410003010 (lietvedības Nr. KA04-331-13/16). Nav publicēts. [aplūkots 2015.gada 14.aprīlī];
38. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 6.decembra spriedums lietā Nr. Nr.11096196008 (lietvedības Nr. Nr.KA04-0033-13/19). Nav publicēts [aplūkots 2015.gada 1.aprīlī];
39. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 20.februāra spriedums lietā Nr. 11096196008 (lietvedības Nr.K28-0041-12/10). Nav publicēts [aplūkots 2015.gada 1.aprīlī];
40. Tiesu informācijas sistēma.
https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O&topmenuid=0&id=182 [aplūkots 2015.gada 14.maijā];
41. Tiesu informācijas sistēma.
https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O&topmenuid=0&id=178 [aplūkots 2015.gada 14.maijā];
42. Tiesu informācijas sistēma.
https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O&topmenuid=0&id=183 [aplūkots 2015.gada 14.maijā];
43. Ventspils tiesas 2010.gada 11.novembra spriedums Krimināllietas Nr.11150072308; 11150034609, (lietvedības Nr.K40-271/09). Nav publicēts [aplūkots 2105.gada 10.aprīlī].

Statistikas pārskats par attaisnotajām personām (pēc Krimināllikuma 279.panta)⁶⁸
(pārskata periods – no 01.01.2005. līdz 14.05.2015.)

PĀRSKATA PERIODS	ATTAISNOTO PERSONU SKAITS
no 01.01.2005 līdz 30.06.2005	0
no 01.07.2005 līdz 31.12.2005	4
no 01.01.2006 līdz 30.06.2006	1
no 01.07.2006 līdz 31.12.2006	3
no 01.01.2007 līdz 30.06.2007	0
no 01.07.2007 līdz 31.12.2007	1
no 01.01.2008 līdz 30.06.2008	1
no 01.07.2008 līdz 31.12.2008	4
no 01.01.2009 līdz 30.06.2009	1
no 01.07.2009 līdz 31.12.2009	1
no 01.01.2010 līdz 30.06.2010	2
no 01.07.2010 līdz 31.12.2010	0
no 01.01.2011 līdz 30.06.2011	3
no 01.07.2011 līdz 31.12.2011	2
no 01.01.2012 līdz 30.06.2012	0
no 01.07.2012 līdz 31.12.2012	2
no 01.01.2013 līdz 30.06.2013	2
no 01.07.2013 līdz 31.12.2013	0
no 01.01.2014 līdz 30.06.2014	0
no 01.07.2014 līdz 31.12.2014	2
no 01.01.2015 līdz 14.05.2015	1
KOPĀ:	30

⁶⁸ Tiesu informācijas sistēma. https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O&topmenuid=0&id=182 [aplūkots 2015.gada 14.maijā]

Statistikas pārskats par notiesātajām personām (pēc Krimināllikuma 279.panta)⁶⁹
 (pārskata periods – no 01.01.2005. līdz 14.05.2015.)

PĀRSKATA PERIODS	NOTIESĀTO PERSONU SKAITS
no 01.01.2005 līdz 30.06.2005	8
no 01.07.2005 līdz 31.12.2005	9
no 01.01.2006 līdz 30.06.2006	8
no 01.07.2006 līdz 31.12.2006	7
no 01.01.2007 līdz 30.06.2007	3
no 01.07.2007 līdz 31.12.2007	0
no 01.01.2008 līdz 30.06.2008	4
no 01.07.2008 līdz 31.12.2008	12
no 01.01.2009 līdz 30.06.2009	6
no 01.07.2009 līdz 31.12.2009	5
no 01.01.2010 līdz 30.06.2010	3
no 01.07.2010 līdz 31.12.2010	1
no 01.01.2011 līdz 30.06.2011	4
no 01.07.2011 līdz 31.12.2011	0
no 01.01.2012 līdz 30.06.2012	0
no 01.07.2012 līdz 31.12.2012	0
no 01.01.2013 līdz 30.06.2013	0
no 01.07.2013 līdz 31.12.2013	0
no 01.01.2014 līdz 30.06.2014	4
no 01.07.2014 līdz 31.12.2014	5
no 01.01.2015 līdz 14.05.2015	0
KOPĀ:	79

⁶⁹ Tiesu informācijas sistēma. https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O&topmenuid=0&id=178 [aplūkots 2015.gada 14.maijā]

**Statistikas pārskats par personām, pret kurām krimināllietas izbeigtas
(pēc Krimināllikuma 279.panta)⁷⁰
(pārskata periods – no 01.01.2005. līdz 14.05.2015.)**

PĀRSKATA PERIODS	PERSONU SKAITS
no 01.01.2005 līdz 30.06.2005	0
no 01.07.2005 līdz 31.12.2005	0
no 01.01.2006 līdz 30.06.2006	0
no 01.07.2006 līdz 31.12.2006	8
no 01.01.2007 līdz 30.06.2007	3
no 01.07.2007 līdz 31.12.2007	0
no 01.01.2008 līdz 30.06.2008	1
no 01.07.2008 līdz 31.12.2008	0
no 01.01.2009 līdz 30.06.2009	0
no 01.07.2009 līdz 31.12.2009	1
no 01.01.2010 līdz 30.06.2010	1
no 01.07.2010 līdz 31.12.2010	0
no 01.01.2011 līdz 30.06.2011	0
no 01.07.2011 līdz 31.12.2011	0
no 01.01.2012 līdz 30.06.2012	0
no 01.07.2012 līdz 31.12.2012	0
no 01.01.2013 līdz 30.06.2013	0
no 01.07.2013 līdz 31.12.2013	3
no 01.01.2014 līdz 30.06.2014	0
no 01.07.2014 līdz 31.12.2014	6
no 01.01.2015 līdz 14.05.2015	1
KOPĀ:	24

⁷⁰ Tiesu informācijas sistēma. https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O&topmenuid=0&id=183 [aplūkots 2015.gada 14.maijā]